

PRIRUČNIK

za legalizaciju, izgradnju,
upravljanje i sanitaciju u
lokalnim vodovodima

Ovaj Projekt finansira
Evropska unija

UDRUŽENJE
„AQUASAN
mreža u BiH“

Priručnik za legalizaciju, izgradnju, upravljanje i sanitaciju u lokalnim vodovodima

**Priručnik za legalizaciju, izgradnju i
upravljanje u lokalnim vodovodima**

Autori:

Mirna Delalić, Milijana Dojčinović, Mirela Uljić

Vanjski saradnici:

Violeta Janković, Emilia Mažar, Snežana Mišić Mihajlović,
Jasmin Pehadžić, Zoran Petrović, Milan Smiljanić

Urednik:

Dalibor Đerić

Dizajn i štampa

Damirdesign & Co, Bihać

Lektor:

Stipo Kljajić, profesor

Izdavač:

Centar za menadžment, razvoj i planiranje –
MDP Inicijative, Doboј

Tiraž: 350

Godina: 2017.

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj joj je isključiva odgovornost Centra za menadžment, razvoj i planiranje – MDP Inicijative i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Publikacija je izdata u okviru projekta "Voda za sve", koji finansira Evropska unija, a provode Centar za menadžment, razvoj i planiranje – MDP Inicijative iz Doboja i Aquasan mreža u Bosni i Hercegovini iz Bihaća.

Predgovor

Priručnik koji je pred vama namijenjen je predstavnicima seoskih zajednica koji koriste lokalne vodovode, pojedincima i grupama zainteresovanim za izgradnju vodovoda, ali i lokalnim vlastima, kao pojednostavljen i razumljiv vodič koji će omogućiti unapređenje usluge vodosnabdijevanja u Bosni i Hercegovini, prvenstveno u njenim ruralnim područjima.

Iako je u posljednjih 20 godina u Bosni i Hercegovini evidentan trend poboljšanja stanja u sektoru vodosnabdijevanja, odnosno, iako je povećan broj stanovnika koji koriste vodu za piće iz vodovoda i iz poboljšanih izvora vode za piće, to ne znači da svi stanovnici koriste vodu čiji kvalitet podliježe propisanim standardima.

Procjenjuje se da oko 40% stanovništva, pretežno u ruralnim područjima, svoje potrebe za vodom zadovoljava putem lokalnih vodovoda, čije održavanje i upravljanje nisu dovoljno jasno uređeni. U takvim sistemima ne postoji uređena praksa kontrole mikrobioloških, fizičko-hemijskih i drugih parametara u vodi, jasna pravila o mogućnostima korišćenja usluge vodosnabdijevanja iz tih sistema, niti obaveza korisnika po tom osnovu.

Prepoznajući ovaj problem, predstavnici Centra za menadžment, razvoj i planiranje – MDP Inicijative iz Doboja u saradnji s kolegama iz Aquasan mreže u Bosni i Hercegovini iz Bihaća pokrenuli su projekat "Voda za sve" u okviru koga je i kreiran ovaj priručnik, kojim u vezi s lokalnim vodovodima na teritoriji Bosne i Hercegovine nastojimo odgovoriti na četiri osnovna pitanja:

- Kakav je uticaj kvaliteta vode u vodovodu na zdravlje korisnika?
- Kako legalno izgraditi i urediti vodovod?
- Kako organizovati upravljanje i održavanje vodovodnog sistema?
- Kako obezbiti adekvatnu sanitaciju?

Smatramo da ćemo uz pomoć ovog priručnika građanima približiti postupak i procedure u vezi sa izgradnjom, upravljanjem, korištenjem, održavanjem i finansiranjem lokalnih vodovoda doprinoseći na taj način ostvarivanju prava na vodu koje podrazumijeva *raspoloživost vode u skladu sa standardima vode za piće, prihvatljivu cijenu za usluge vodosnabdijevanja, jednak pristup za sve građane, kao i organizovanje vodosnabdijevanja na način koji je prihvatljiv za određenu kulturu.*

Dalibor Đerić
MDP Inicijative

Sadržaj

1. UVOD	9
1.1. Pravo na vodu	9
1.2. Definicija javnog vodosnabdijevanja	10
1.3. Legislativa u oblasti vodosnabdijevanja	10
1.3.1. Legislativa Evropske unije u oblasti voda.....	11
1.3.1.1. Okvirna direktiva o vodama 2000/60/EC.....	11
1.3.1.2. Direktiva o vodi za piće 98/83 EC.....	12
1.3.2. Legislativa Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine	13
1.3.2.1. Legislativa Bosne i Hercegovine	13
1.3.2.2. Legislativa Republike Srpske	13
1.3.2.3. Legislativa Federacije Bosne i Hercegovine	14
1.3.2.4. Legislativa kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine	14
1.3.2.5. Legislativa Brčko distrikta	15
2. VODA I ZDRAVLJE	17
2.1. Voda za piće	17
2.2. Uzroci zagađenja vode za piće	17
2.3. Ispitivanje kvaliteta vode za piće.....	18
2.3.1. Republika Srpska	19
2.3.2. Federacija Bosne i Hercegovine	19
3. KAKO DA GRADIMO LOKALNE VODOVODNE SISTEME?	21
3.1. Vodovod kao objekat/građevina	21
3.2. Građenje vodovoda	21
3.2.1. Prvi korak: Planiranje izgradnje lokalnih vodovoda.....	22
3.2.2. Drugi korak: Pokretanje inicijative za izgradnju vodovoda u lokalnim područjima.....	22
3.2.3. Treći korak: Određivanje investitora izgradnje lokalnih vodovoda	23
3.2.4. Četvrti korak: Istražni radovi i izrada stručnog elaborata o opravdanosti izgradnje vodovoda – izdašnosti izvora.....	23
3.2.5. Peti korak: Pribavljanje vodopravnih akata za korištenje vode u skladu sa zakonima o vodama	24
3.2.5.1. Republika Srpska.....	25
3.2.5.2. Federacija Bosne i Hercegovine	26
3.2.6. Šesti korak: Izdavanje lokacijskih uslova – urbanističke saglasnosti.....	27
3.2.6.1. Lokacijski uslovi (Repulika Srpska).....	27
3.2.6.2. Urbanistička saglasnost (Federacija Bosne i Hercegovine)	29
3.2.7. Sedmi korak: Rješavanje imovinskopravnih odnosa.....	29
3.2.8. Osmi korak: Izrada tehničke/projektne dokumentacije	30
3.2.8.1. Projektna dokumentacija – glavni projekat – Republika Srpska	30
3.2.8.2. Projektna dokumentacija – glavni projekat – Federacija Bosne i Hercegovine....	30
3.2.9. Deveti korak: Pribavljanje građevinske dozvole	31
3.2.9.1. Građevinska dozvola – Republika Srpska	31
3.2.9.2. Građevinska dozvola – Federacija Bosne i Hercegovine	32
3.2.10. Deseti korak: Izbor izvođača rada	33
3.2.11. Jedanaesti korak: Priprema građevinskog zemljišta i građenje	34
3.2.11.1. Priprema gradilišta, izvođenje i nadzor –Republika Srpska	34
3.2.11.2. Priprema gradilišta, izvođenje i nadzor – Federacija Bosne i Hercegovine	36
3.2.12. Dvanaesti korak: Izdavanje upotrebljene dozvole i tehnički prijem	36
3.2.12.1. Upotrebljena dozvola i tehnički prijem – Republika Srpska.....	36
3.2.12.2. Upotrebljena dozvola i tehnički prijem – Federacija Bosne i Hercegovine	37
4. LEGALIZACIJA POSTOJEĆEG VODOVODA	39
4.1. Legalizacija – Republika Srpska	40
4.2. Legalizacija – Federacija Bosne i Hercegovine.....	40
5. KAKO DA UPRAVLJAMO LOKALnim VODOVODNIM SISTEMIMA?.....	47
5.1. Ključna pitanja za pravilno upravljanje vodovodnim sistemima.....	47
5.1.1. Vlasništvo	47
5.1.1.1. Republika Srpska.....	47
5.1.1.2. Federacija Bosne i Hercegovine	48
5.1.2. Korištenje vodovoda	49
5.1.3. Održavanje	50
5.1.4. Upravljanje vodovodom.....	51
5.1.4.1. Republika Srpska.....	51
5.1.4.2. Federacija Bosne i Hercegovine	52
5.1.5. Finansijsko upravljanje	52
5.1.5.1. Kapitalne investicije i redovno investiciono održavanje.....	53
5.1.5.2. Troškovi upravljanja – operativni troškovi.....	55
6. SANITACIJA U RURALnim PODRUČJIMA	59
6.1. Republika Srpska.....	59
6.2. Federacija Bosne i Hercegovine.....	62
PRILOG 1: Lista korisnih kontakata	64
PRILOG 2: Propisi	66

1. UVOD

1.1. Pravo na vodu

Generalna skupština Ujedinjenih nacija je svojom Rezolucijom, broj 64/292 iz 2010. godine, priznala pravo na čistu i dostupnu pijaču vodu kao jedno od osnovnih ljudskih prava. Pristup zdravoj vodi za piće i sanitarnim uslugama su univerzalne potrebe, esencijalni elementi humanog razvoja i nezamjenjiva komponenta primarne zaštite zdravlja ljudi.

Na međunarodnom nivou vodosnabdijevanju i sanitaciji posvećuje se sve veća pažnja i pokušava se pronaći odgovor na pitanje kako da se pravo na pijaču vodu ostvari u praksi. Program održivog razvoja, koji su usvojile države članice Ujedinjenih nacija 2015. godine, sadrži 17 ciljeva održivog razvoja s namjerom iskorjenjivanja siromaštva, borbe protiv neravnopravnosti, te nepravde i rješavanje pitanja klimatskih promjena do 2030. godine. Cilj održivog razvoja 6 glasi: *Osigurati sanitарне uslove i pristup pitkoј vodi za sve*. Univerzalno snabdijevanje zdravstveno ispravnom vodom za piće po pristupačnoj cijeni nalaže svim državama investicije u adekvatnu infrastrukturu, sanitarnе objekte i una- pređenje higijene na svim nivoima.

Obezbjedenje pristupa vodi za piće u svim zajednicama je jedna od osnovnih obaveza organa lokalne samouprave. Njihova uloga odnosi se na stvaranje uslova da usluga vodosnabdijevanja bude dostupna svim građanima (omogućiti izgradnju vodovoda, odnosno stvoriti uslove da se voda može zahvatiti i dovesti dovoljno blizu korisnika) i da im je priuštiva. Korisnici treba da znaju da usluga vodosnabdijevanja ne može biti besplatna, jer izgradnja infrastrukture, nabavka i održavanje opreme, kao i rad neophodan za nesmetano funkcionisanje sistema mnogo koštaju.

Pravo na vodu podrazumijeva:

- raspoloživost vode u skladu sa standardima vode za piće (Svjetska zdravstvena organizacija tvrdi da je to količina od 50-100 litara vode dnevno po osobi);
- dostupnost vode za piće na maksimalno 1000 m od kuće, škole ili posla, odnosno maksimalno vrijeme potrebno da se voda donese u domaćinstvo je 30 minuta;

- prihvatljivu cijenu za usluge vodosnabdijevanja – građani moraju platiti vodu koju potroše, ali po cijeni koju mogu priuštiti; međunarodne razvojne agencije preporučuju da račun za vodu ne bi trebao biti veći od 4% ukupnog prihoda u domaćinstvu;
- jednak pristup vodi za sve građane;
- organizovanje vodosnabdijevanja na način koji je prihvatljiv za određenu kulturu.

1.2. Definicija javnog vodosnabdijevanja

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), prema Zakonu o vodama („Službene novine FBiH“, broj 70/06), član 4, tačka 27 pod javnim vodosnabdijevanjem podrazumijeva se zahvatanje podzemnih ili površinskih voda za snabdijevanje vodom stanovništva, njihovo prečišćavanje do stepena zdravstvene ispravnosti i dovođenja do mjesta potrošnje i raspodjele korisnicima voda ako je ukupna zahvaćena količina veća od 10 m³ na dan.

¹ U Pravilniku o higijenski ispravnoj vodi za piće Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 40/03), koji je prestat do važi stupanjem na snagu Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće RS („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 75/15), bilo je definisano javno vodosnabdijevanje kao „snabdijevanje vodom više od pet domaćinstava, odnosno više od 15 stanovnika, snabdijevanje sopstvenih objekata, preduzeća, drugih pravnih lica i preduzetnika koji proizvode i/ili vrše promet životnih namirnica i snabdijevanje javnih objekata (obrazovno-vaspitnih, turističko-ugostiteljskih, saobraćajnih i drugih).“

U zakonodavstvu Republike Srpske (RS) nema¹ definicije termina javno vodosnabdijevanje, ali se termin *javno snabdijevanje stanovništva vodom za piće* koristi za definisanje izraza u Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik RS“, broj 75/15).

Uzme li se veličina vodovodnog sistema (količina zahvaćene vode, dužina mreže i broj korisnika) kao mjerilo, može se uvesti uslovna podjela na centralne i lokalne sisteme. Termin *centralni vodovodni sistemi* koristi se za sisteme koji služe za pružanje usluga vodosnabdijevanja u urbanim središtima (uključujući prigradska naselja), a kojima upravljaju opštinska, gradska ili kantonalna komunalna preduzeća.

Lokalni sistemi vodosnabdijevanja funkcionišu kao jedinstveni tehničko-tehnološki sistemi, nezavisno od centralnih vodovodnih sistema, u ruralnim, ali i u prigradskim i gradskim naseljima, koji su po obimu dovoljno veliki da se mogu svrstati u sisteme za javno vodosnabdijevanje. Za ove sisteme koristi se termin *lokalni vodovodni sistemi* (LVS), iako se u važećim propisima nazivaju i grupni, mjesni, lokalni, posebni, vodovodi u ruralnim naseljima i slično.

Individualno vodosnabdijevanje podrazumijeva snabdijevanje vodom sistema koji nisu javni. Individualne vodovodne sisteme grade domaćinstva za svoje potrebe (gradnja bunara ili rezervoara) i takvim sistemom upravljaju predstavnici tih domaćinstava.

1.3. Legislativa u oblasti vodosnabdijevanja

Polazeći od činjenice da je vodosnabdijevanje putem LVS integralni dio komunalne djelatnosti vodosnabdijevanja, odnosno jedan vid korištenja voda, ključni propisi kojima se uređuje funkcioniranje LVS-a odnose se na zakone i podzakonske akte za obavljanje komunalnih djelatnosti i upravljanje vodama. Za definisanje nadležnosti relevantni su i propisi koji uređuju oblast lokalne samouprave. Akti koje donose jedinice lokalne samouprave (JLS) predstavljaju poseban dio pravnog okvira, koji je obuhvaćen analizom u ovom poglavљu. Pri-

tome treba imati u vidu i legislativu kojom se ova oblast uređuje na prostoru zemalja Evropske unije. Iako ova legislativa još uvijek nije obavezujuća, s obzirom na opredijeljenost Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, preporuka je da se ovaj segment uzme u razmatranje prilikom organizovanja usluge vodosnabdijevanja putem lokalnih vodovodnih sistema.

1.3.1. Legislativa Evropske unije u oblasti voda

Posmatrajući legislativu Evropske unije u kontekstu prava na vodu, u normativopravnim aktima, od najvišeg ka nižima, posvećena je posebna pažnja vodi. S tim u vezi neophodno je imati na umu ključne direktive Evropske unije u oblasti voda, a to su Okvirna direktiva o vodama 2000/60/EC i Direktiva o vodi za piće 98/83/EC.

1.3.1.1. Okvirna direktiva o vodama 2000/60/EC

Okvirna direktiva o vodama (ODV) Evropskog parlamenta i Vijeća Evropske unije predstavlja dokument kojim se uspostavlja okvir za djelovanje Evropske unije na području politike voda.

Okvirna direktiva o vodama predstavlja najznačajniji dokument u okviru zakonodavstva o vodama što ga je Evropska unija ikad donijela i predstavlja ključni element u nastojanju da se omogući održivo upravljanje vodama širom Evrope, kako danas tako i u budućnosti.

Svrha Okvirne direktive o vodama je uspostavljanje četiri glavna cilja održive politike u oblasti voda:

- dovoljan stepen snabdjevenosti vodom za piće,
- osiguranje dovoljne količine vode za druge, ekonomski potrebe,
- zaštita životne sredine,
- smanjenje negativnog uticaja poplava i suša.

Jedno od polazišta na kojima se zasniva Okvirna direktiva o vodama je da korištenje ekonomskih instrumenata može biti primijenjeno kao dio programa mjera. U skladu s tim treba uzeti u obzir „načelo povrata troškova korištenja voda“, posebno u skladu s načelima „zagadivač plaća“ i „korisnik plaća“.

Odredbe člana 9. Okvirne direktive o vodama uređuju povrat troškova od vodnih usluga. Prema tom članu, zemlje članice osiguraće da „politika cijena vode predstavlja odgovarajući podsticaj korisnicima da vodne resurse koriste racionalno i time doprinesu ostvarenju ciljeva ove direktive“.

Dodatak III. Okvirna direktiva o vodama odnosi se na ekonomsku analizu. U njemu se navodi da ekomska analiza mora sadržavati dovoljno informacija i detaljnih podataka za:

- izradu potrebnih proračuna radi primjene načela povrata troškova od usluga vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih voda, vodeći računa o dugoročnim prognozama ponude i potražnje vode i, gdje je to potrebno:
 - procjene količine, cijena i troškova vodnih usluga,
 - procjene odgovarajućih investicija;

predviđanja o ekonomski prihvatljivim mjerama u odnosu na korištenje vode koje će se uključiti u program mjera iz člana 11. Okvirne direktive o vodama na osnovu procjene potencijalnih troškova tih mjera.

Usklađivanje zakonodavstva u oblasti voda na nivou entiteta i kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine sa Okvirnom direktivom o vodama Evropske unije treba da ima najznačajniji učinak na nivou javnih lokalnih vodovodnih sistema koje su odgovorne za organizovanje obavljanja komunalne djelatnosti vodosnabdijevanja na svojoj teritoriji. Uspješnost provođenja Okvirne direktive o vodama na lokalnom nivou imaće uticaja na nadležna tijela i institucije javnih lokalnih vodovodnih sistema, davaoce usluga vodosnabdijevanja, korisničke usluge vodosnabdijevanja i druge interesne strane bitne za organizovanje i obavljanje djelatnosti vodosnabdijevanja na određenom prostoru.

1.3.1.2. Direktiva o vodi za piće 98/83 EC

Cilj Direktive o vodi za piće je zaštita i osiguranje kvaliteta vode namijenjene za ljudsku potrošnju i za proizvodnju hrane, odnosno piće. Direktivom se želi zaštititi zdravlje potrošača/korisnika i osigurati zdravu i čistu vodu. Izvorišta pijače vode ne smiju biti onečišćena, a upravljanje vodom za piće mora biti regulisano od izvorišta do krajnjih potrošača/korisnika. Direktiva o vodi za piće uključuje svu vodu, bilo u njenom izvornom stanju ili nakon obrade, koja se koristi za piće i kuhanje u domaćinstvu, za proizvodnju hrane, nezavisno od njenog porijekla. Iz Direktive o vodi za piće su izuzete vode za pojedinačnu upotrebu, pod uslovom da je prosječna potrošnja manja od 10 m³/dan ili da opslužuje manje od 50 osoba.

Prema Direktivi o vodi za piće zemlje članice Evropske unije imaju obavezu da:

- definisu standarde kvaliteta vode za piće na slavini (s obzirom na mikrobiološke, hemijske i organoleptičke parametre);
- redovno prate kvalitet vode za piće ondje gdje frekventnost uzimanja uzorka i vršenja analiza zavisi od opsega snabdijevanja;
- potrošačima/korisnicima učine dostupnim adekvatne i ažurne informacije o kvalitetu njihove vode za piće.

1.3.2. Legislativa Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine

Najvišim pravnim aktima države i entiteta, ustavima BiH, RS i FBiH, nije eksplicitno definisano pravo na vodu i sanitaciju, ali se pitanja prava na vodu i sanitaciju mogu povezati sa odredbama ustava koje se odnose na zaštitu životne sredine i zdravlja.

1.3.2.1. Legislativa Bosne i Hercegovine

Ustav Bosne i Hercegovine – Najvišim pravnim aktom države, Ustavom, štite se osnovna ljudska prava i slobode, i to na način da je propisana obaveza osiguranja najvišeg nivoa međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, kako od Bosne i Hercegovine, tako i od entiteta (član 2. Ustava BiH). Pravo na zdrav pristup vodi i sanitarnim uslugama prema međunarodnim standardima ubraja se u red najviših ljudskih prava.

Iako na nivou Bosne i Hercegovine nisu doneseni zakoni koji bi isključivo tretili pitanje voda, kao što je slučaj s entitetima, nesporno je da se zakonima i podzakonskim aktima, koji regulišu druge oblasti, u određenoj mjeri uređuje i ovo pitanje. Tako je, recimo, Zakonom o hrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04) tretirano i pitanje voda, budući da, prema članu 2, stav 3, pojam hrane uključuje i vodu koja: a) služi za javno snabdijevanje građanstva kao voda za piće; b) upotrebljava se i/ili ugrađuje u hranu tokom njene proizvodnje, pripreme ili obrade; c) pakovana je u originalno pakovanje kao stolna, mineralna i izvorska voda. Na osnovu Zakona o hrani Bosne i Hercegovine donesen je i Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH“, br. 40/10, 43/10 i 30/12) kojim se propisuju zahtjevi i standardi koje mora ispunjavati voda za piće, sve s ciljem zaštite zdravlja ljudi od negativnog uticaja bilo kakvog onečišćenja vode namijenjene za piće osiguranjem njene zdravstvene ispravnosti.

1.3.2.2. Legislativa Republike Srpske

Ustav Republike Srpske – Ustavom Republike Srpske, slično Ustavu BiH, štite se osnovna ljudska prava i slobode pozivanjem na međunarodno priznata ljudska prava. Tako je članom 35 Ustava Republike Srpske propisano da čovjek ima pravo na zdravu životnu sredinu, te da je svako u skladu sa zakonom dužan da, u okviru svojih mogućnosti, štiti i unapređuje životnu sredinu. Pored toga, članom 37 Ustava Republike Srpske je propisano i da svako „ima pravo na zaštitu zdravlja“, što se jasno odnosi i na pitanja voda.

Zakon o vodama Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 50/06, 92/09, 121/12, 74/17) – Ovim zakonom se uređuje integralni način upravljanja vodama na teritoriji Republike Srpske, što uključuje i korištenje vode za vodosnabdijevanje.

Zakon o komunalnim djelatnostima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 124/11) – Ovim zakonom je propisano da se proizvodnja i isporuka vode smatra komunalnom djelatnošću od posebnog javnog interesa.

Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj 97/16) – Ovim zakonom se uređuje obavljanje komunalnih djelatnosti, organizacionih, materijalnih i drugih uslova za izgradnju i održavanje komunalnih objekata i komunalne infrastrukture.

1.3.2.3. Legislativa Federacije Bosne i Hercegovine

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine – Ustavom Federacije BiH, slično ustavima BiH i RS, štite se osnovna ljudska prava i slobode, takođe pozivanjem na najviše međunarodne akte kojima su propisana osnovna ljudska prava i slobode. Tako je članom 2, tačka p) poglavlja II Ustava Federacije BiH propisano da sve osobe na teritoriji Federacije uživaju pravo na prehranu. S obzirom na administrativno uređenje Federacije BiH neophodno je ukazati na nadležnosti njenih administrativnih jedinica u vezi s ovim pitanjem. Naime, članom 2, tačka c) poglavlja III Ustava Federacije Bosne i Hercegovine propisano je da politika zaštite čovjekove okoline spada u zajedničke nadležnosti federalne i kantonalne vlasti u pogledu kojih se kantoni i federalna vlast, u skladu sa članom 3. stav 2. poglavlja III Ustava Federacije BiH, dogovaraju na trajnoj osnovi.

Zakonom o vodama („Službene novine FBiH“, broj 70/06) uređen je način upravljanja vodama unutar teritorije Federacije Bosne i Hercegovine, uključujući korištenje vode za vodosnabdijevanje, utvrđena podjela nadležnosti između federalnog i kantonalnog nivoa, te utvrđena obaveza usklađivanja kantonalnih zakona o vodama, kojima se regulišu pitanja organizacije i načina obavljanja poslova u nadležnosti kantona, sa federalnim Zakonom o vodama.

Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 33/03 i 38/09). Budući da je voda jedna od komponenti zaštite okoliša, a ujedno i prirodno bogatstvo, adekvatna je primjena odredbi ovog zakona u vezi s ovim pitanjem.

Komunalne djelatnosti nisu zakonski uređene na nivou Federacije Bosne i Hercegovine jer se zakoni o komunalnim djelatnostima donose na kantonalnom nivou. Ovim zakonima uređuje se oblast komunalnih djelatnosti gdje u svakom slučaju pripada i usluga vodosnabdijevanja i sanitacije. Trenutno su važeći samo kantonalni zakoni.

Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 49/06 i 51/09), kao jedna od vlastitih nadležnosti JLS, posebno je utvrđeno - upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata komunalne infrastrukture.

1.3.2.4. Legislativa kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine

Svaki kanton ima svoje zakone o vodama, zakone o lokalnoj samoupravi (ili primjenjuje Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH) i zakone o komunalnim djelatnostima, kojima navedene oblasti reguliše samostalno, uključujući vodosnabdijevanje putem lokalnih vodovoda lokalnog vodovodnog sistema.

U Prilogu 2 dat je pregled kantonalnih zakona o vodama i kantonalnih zakona o komunalnim djelatnostima za sve kantone u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Vodosnabdijevanje putem lokalnih vodovodnih sistema detaljnije je regulisano u šest kantonalnih zakona o vodama, na području Županije posavske, Tuzlanskog kantona, Zeničko-dobojskog kantona, Bosansko-podrinjskog kantona, Srednjebosanskog kantona i Kantona Sarajevo.

Kada su u pitanju kantonalni zakoni o komunalnim djelatnostima, jedino Zakon o komunalnim djelatnostima Unsko-sanskog kantona na određen način reguliše vodosnabdijevanje putem lokalnih vodovoda, dok ostali kantonalni zakoni o komunalnim djelatnostima uopšte ne navode lokalne vodovode, već samo vodosnabdijevanje u cjelini.

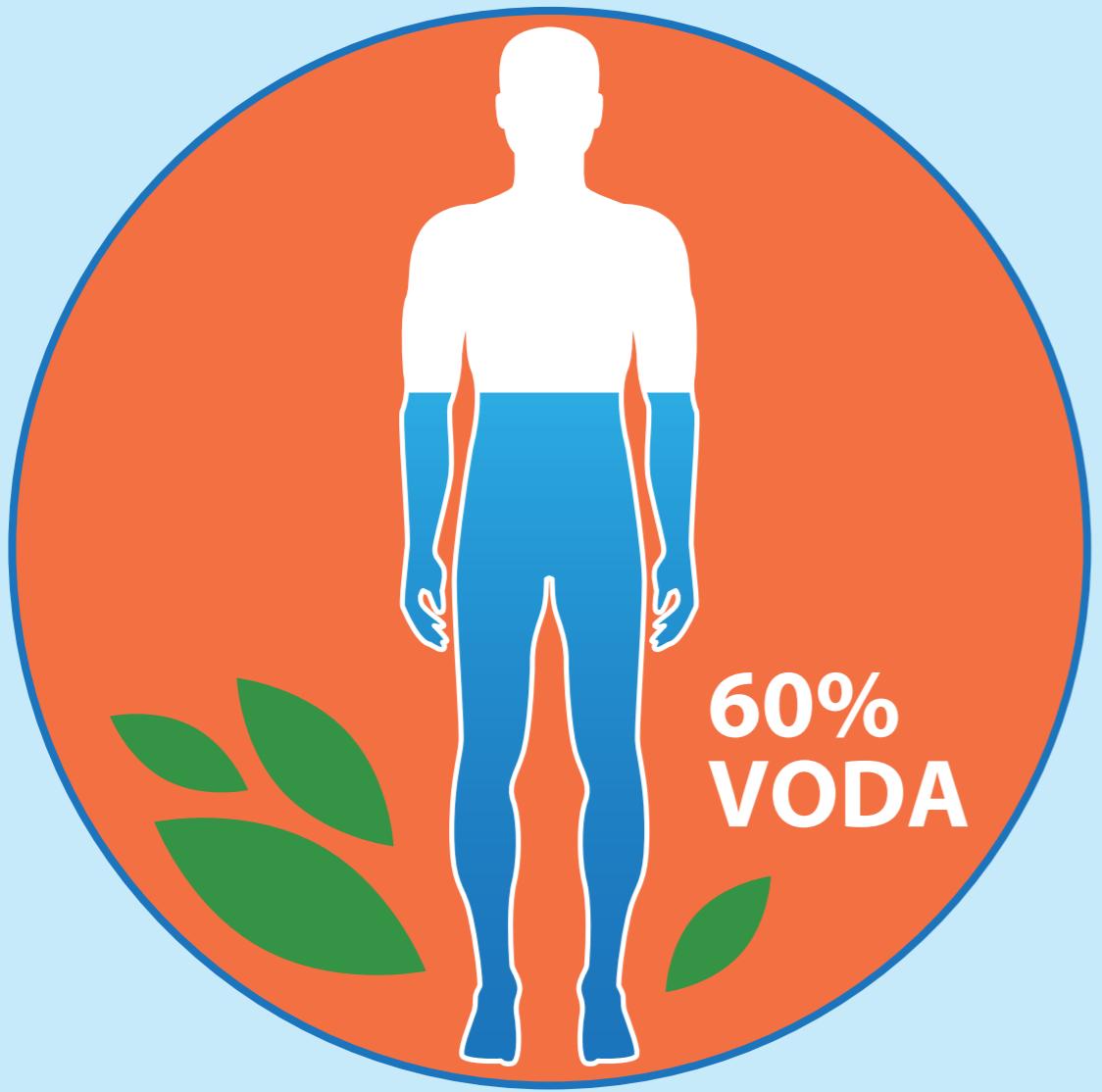
1.3.2.5. Legislativa Brčko distrikta

Prema Statutu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD-BiH“, broj 2/10), Brčko distrikt je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave pod suverenitetom Bosne i Hercegovine sa utvrđenim nadležnostima javnih vlasti u koje spadaju javne usluge, infrastruktura i zaštita životne sredine, što uključuje i oblasti voda i komunalnih djelatnosti u koje se ubraja vodosnabdijevanje putem lokalnih vodovodnih sistema.

U Brčko distriktu još nije donesen zakon o vodama, već se po nalogu supervizora primjenjuje Zakon o vodama Republike Srpske, tako da se za Brčko distrikt može primjeniti dio analiza koje se odnose na zakonodavstvo o vodama Republike Srpske.

Zakonom o komunalnim djelatnostima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BDBiH“, br. 30/04, 24/07 i 9/13) uređena je oblast komunalnih djelatnosti, te u tom okviru i usluga vodosnabdijevanja i sanitacije.

2. VODA I ZDRAVLJE

Voda je neophodna za održavanje života i zdravlja ljudi. Ona čini oko 60% ukupne tjelesne mase zdrave odrasle osobe. Od najstarijih vremena poznato je da higijenski neispravna voda za piće ima veliki uticaj u širenju zaraznih bolesti. Dnevne potrebe organizma za vodom zavise od: klime, navika u ishrani, fizičke aktivnosti, tjelesnog sastava samog organizma i drugih faktora.

Uloga vode za piće u mogućem širenju zaraznih bolesti poznata je već kod najstarijih naroda. Ljudi su u Antičkoj Grčkoj, prije 2.500 godina, bili svjesni da je prokuvana voda sigurnija za piće od svježe. Međutim, tek u drugoj polovini 19. vijeka dokazano je da zagađena voda dovodi do zaraznih, čak i smrtonosnih bolesti.

2.1. Voda za piće

Voda namijenjena ljudskoj upotrebi označava vodu koja odgovara propisima iz područja ispravnosti životnih namirnica, dopunjeno Direktivom o vodi za piće 98/83/EC. To je voda koja je zdravstveno ispravna, koja nije štetna po zdravlje ljudi i koja je prikladna za konzumaciju.

Prema odredbama važećih pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine, pod vodom za piće podrazumijeva se voda namijenjena za piće, kuvanje, pripremu hrane ili druge potrebe domaćinstva, nezavisno od njenog porijekla, odnosno da li se isporučuje iz razvodne mreže, rezervoara, boca ili cisterni.

2.2. Uzroci zagađenja vode za piće

Najčešći uzroci zagađenja vode u javnim vodovodnim sistemima su:

- postavljanje crpne stanice nizvodno od mjesta gdje se izliva kanalizacija,
- prodor zagađenih površinskih voda na mjestu vodozahvata,
- rekonstrukcija i popravka vodovodne mreže kada cijev nije pod pritiskom,
- propusti u tehnologiji prečišćavanja vode,
- postojanje dvojnih vodovoda i pogrešna upotreba „tehničke vode“ za piće.

Najčešći uzroci zagađenja vode u individualnim vodovodnim sistemima su:

- prodor otpadnih voda iz septičkih jama, štala ili drugih izvora zagađenja,
- dospijevanje nečistoća na sabirnu površinu cisterni/čatrinja ili prodor kroz oštećene zidove u rezervoar cisterne/čatrnjе,
- prodor zagađene površinske vode u izvorsku.

Mikrobiološki kvalitet vode za piće

Najčešće zagađenje vode za piće uzrokovano je neposredno ili posredno izlučivanjem mikroorganizama koji se nalaze u fekalijama ljudi i životinja. Konzumiranje ovako kontaminirane vode ili njena upotreba u pripremi hrane može da izazove različita oboljenja, od blagog gastroenteritisa do ozbiljnih dijareja, hepatitisa, kolere ili tifusne groznice.

Fizičko-hemijske karakteristike vode za piće

Fizičke karakteristike vode su boja, mutnoća, ukus, miris, pH i temperatura. Pored ovih, u fizičko-hemijske karakteristike vode ubrajamo i sadržaj sulfata, soli kalcijuma i magnezijuma i rastvorenog kiseonika, prisustvo teških metala i drugih parametara.

Opasnosti po ljudsko zdravlje iz vode za piće mogu biti žive prirode (mikroorganizmi) i nežive (fizički i hemijski agensi). Ako je količina zagađivača značajna, dejstvo na ljude biće vidljivo u kratkom vremenskom periodu u vidu prisutne simptomatike i oboljenja kod većeg broja ljudi na određenom prostoru.

Neživi agensi (teški metali i druge štetne materije) naročito su opasni kada su prisutni u maloj količini u vodi, jer se vremenom talože u organizmu i truju ga. Oboljeli često nisu svjesni da je voda uzrok zdravstvenih problema koje imaju, što se ponekad prekasno otkrije. Zato je neophodno redovno kontrolisati kvalitet vode.

2.3. Ispitivanje kvaliteta vode za piće

Uzorkovanje i analiza kvaliteta vode za piće je aktivnost koju je potrebno kontinuirano vršiti u saradnji s ovlaštenim institucijama da bi se dobila valjana informacija o kvalitetu vode na izvoru, ali i u mreži. Ova obaveza je propisana Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 75/15) i Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 40/10, 43/10 i 30/12). Za ispitivanje ispravnosti vode neophodno je uzeti uzorak na propisan način, u sterilnu bocu i transportovati ga do laboratorije u roku od dva do šest sati. Odgovarajuća boca za uzimanje uzorka može se dobiti u nadležnoj instituciji za ispitivanje kvaliteta vode za piće.

Laboratorijsko ispitivanje zdravstvene ispravnosti vode za piće obuhvata:

1. fizičku,
2. fizičko-hemijsku,
3. hemijsku,
4. mikrobiološku,
5. radiološku analizu.

2.3.1. Republika Srpska

Prema Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće Republike Srpske, član 4, voda za piće je zdravstveno ispravna ako ne sadrži mikroorganizme, parazite i njihove razvojne oblike ni supstance u količinama ili koncentracijama koje same ili u kombinaciji sa drugim predstavljaju rizik po zdravlje ljudi. Voda za piće u redovnoj ili vanrednoj situaciji treba da odgovara vrijednostima za zdravstveno ispravnu vodu u pogledu:

- mikrobioloških parametara,
- fizičkih, hemijskih i fizičko-hemijskih parametara,
- radioloških parametara.

Zdravstvena ispravnost vode za piće utvrđuje se:

- osnovnim pregledom,
- periodičnim pregledom,
- pregledom vode iz novog zahvata,
- pregledom na osnovu higijensko-epidemiološke situacije.

Zdravstvena ispravnost vode iz vodovoda za javno snabdijevanje stanovništva vodom za piće i iz vlastitih objekata, organizacija koje proizvode ili prerađuju namirnice, utvrđuje se sistematskim vršenjem osnovnih i periodičnih pregleda vode u jednakim razmacima u toku mjeseca, odnosno godine, zavisno od broja ekvivalentnih stanovnika (za vodovode sa manje od 5.000 korisnika obavezno je jednom mjesечно).

Prilikom svakog pregleda vode iz vodovoda uzorci se uzimaju iz:

- svakog izvorišta,
- rezervoara vode za piće,
- vodovodne mreže, a broj tačaka zavisi od broja ekvivalentnih stanovnika. Kontrolu zdravstvene ispravnosti vode vrši Institut za javno zdravstvo Republike Srpske.

2.3.2. Federacija Bosne i Hercegovine

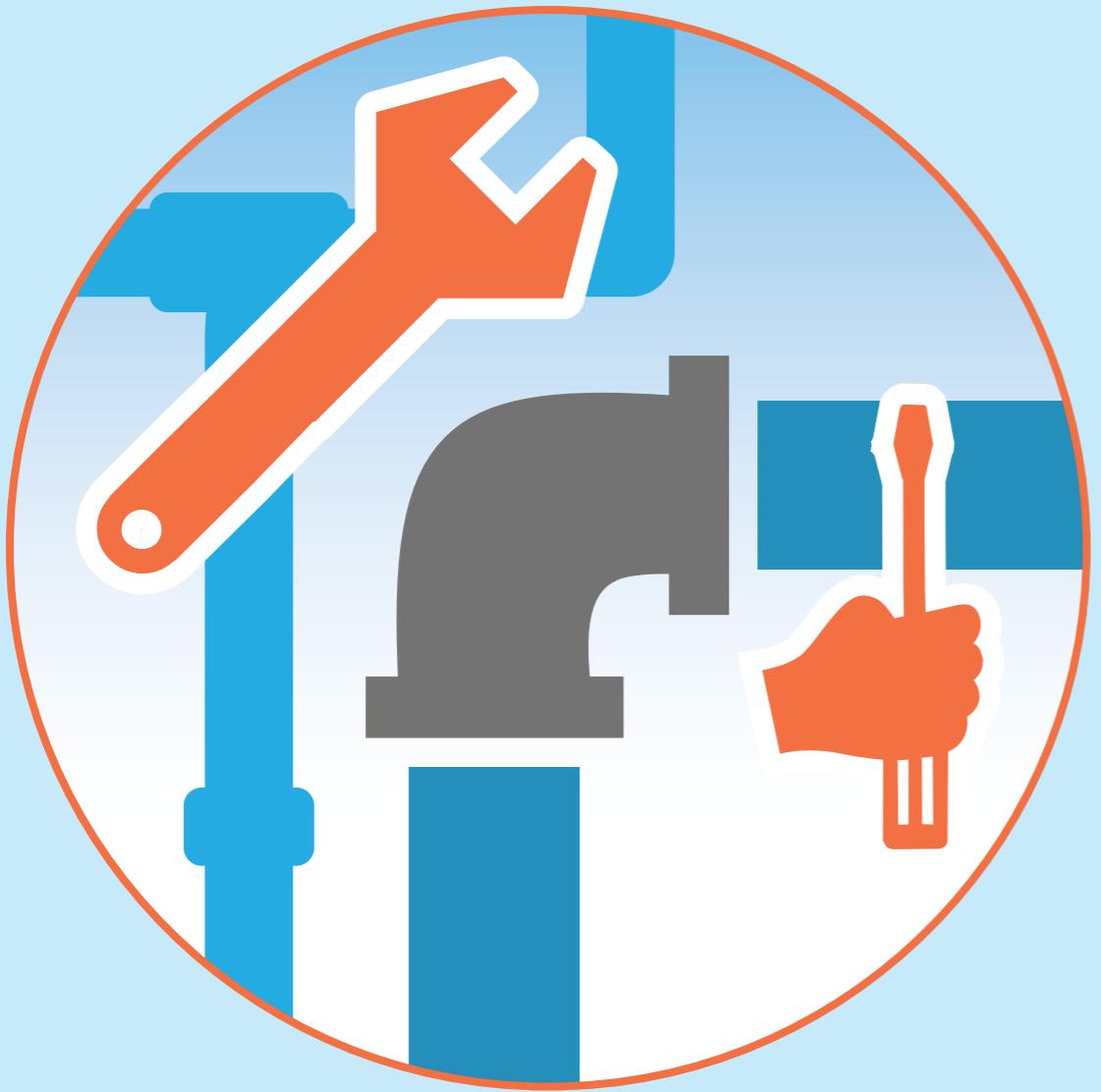
U skladu sa članom 4. Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće Bosne i Hercegovine voda za piće je zdravstveno ispravna ako:

- ne sadrži mikroorganizme, parazite ni tvari u količinama ili koncentracijama koje predstavljaju potencijalnu opasnost za zdravlje ljudi,
- ispunjava minimalne zahtjeve u skladu s Aneksom 1 Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode.

Kontrolu zdravstvene ispravnosti vode mogu da vrše kantonalni zavodi za javno zdravstvo i Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine.

3. KAKO DA GRADIMO LOKALNE VODOVODNE SISTEME?

3.1. Vodovod kao objekat/gradjevina

Vodovod je sistem za snabdijevanje vodom za piće koji ima uređeno i zaštićeno izvorište, vodozahvatnu građevinu, rezervoar i vodovodnu mrežu. Kao takav, vodovod ima javni značaj koji prilikom izgradnje podliježe kompletnoj proceduri za izgradnju objekata u skladu sa zakonima koji uređuju oblast izgradnje, kao i drugi objekti od javnog značaja.²

3.2. Građenje vodovoda

Izgradnja lokalnog vodovoda, kao i izgradnja svakog drugog objekta od javnog značaja, podrazumijeva niz procedura koje se moraju sprovesti. Faze u izgradnji vodovoda u ruralnim područjima mogu se predstaviti u okviru sljedećih dvanaest koraka:

1. planiranje izgradnje lokalnih vodovoda,
2. inicijativa za izgradnju vodovoda,
3. određivanje investitora izgradnje lokalnih vodovoda,
4. provođenje istražnih radova i izrada stručnih elaborata o opravdanosti izgradnje vodovoda,
5. pribavljanje vodnih akata za zahvatanje, odnosno korištenje vode u skladu sa zakonom o vodama,
6. pribavljanje lokacijskih uslova/urbanističke saglasnosti;
7. rješavanje imovinsko-pravnih odnosa;
8. izrada investiciono-tehničke dokumentacije – glavni projekat;
9. pribavljanje građevinske dozvole;
10. izbor izvođača radova;
11. priprema građevinskog zemljišta i građenje;
12. pribavljanje upotrebnih dozvola i tehnički prijem.

Realizacija pojedinih koraka u postupku izgradnje lokalnog vodovoda vrši se u skladu sa odgovarajućim odredbama primjenjujućeg propisa o vodama, komunalnim djelatnostima i prostornom uređenju i građenju.

² Prema članu 2, tačka m) Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 40/13, 106/15, 03/16), objekat je sklop građevinskih elemenata u prostoru koji je trajno povezan sa zemljištem na određenoj lokaciji, sa svim instalacijama, postrojenjima i opremom (zgrade svih vrsta, saobraćajni, vodoprivredni i energetski objekti, objekti komunalne infrastrukture i dr.), prema odredbama člana 35 Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10), građevinom se smatra građevinski objekat trajno povezan sa tлом, koji se sastoji od građevinskog sklopa i ugrađene opreme, a koji u okviru tehnološkog procesa zajedno čine tehnološku cjelinu, kao i samostalno postrojenje trajno povezano sa tлом.

3.2.1. Prvi korak: Planiranje izgradnje lokalnih vodovoda

Bez obzira na mjesto gdje žive, u selu ili u gradu, pristup vodi mora biti jednak za sve građane neke zajednice. Prema tome, građanima neke zajednice kojima je neophodno vodosnabdijevanje mora se omogućiti izgradnja vodovoda uko-liko ispunjavaju sve uslove. Tako se svim stanovnicima ruralnih područja moraju stvoriti uslovi u kojima će im voda biti dostupna, što podrazumijeva omo-gućavanje izgradnje vodovoda, tj. stvaranje uslova da se voda može zahvatiti i dovesti dovoljno blizu korisnika. U vezi s navedenim aktivnostima, potrebno je da se stanovnici ruralnog područja dogovore i isplaniraju da li žele graditi vodovod, kojim sredstvima i na koji način organizovati aktivnosti za postupak izgradnje lokalnog vodovoda.

3.2.2. Drugi korak: Pokretanje inicijative za izgradnju vodovoda u lokalnim područjima

Izgradnja lokalnih vodovoda može biti inicirana od pravnih i fizičkih lica, jedi-nica lokalne samouprave, kantona, entiteta, donatora i drugih.

Da bi započela izgradnja vodovoda, koju su inicirala fizička lica, odnosno građani, potrebno je da stanovnici lokalne zajednice utvrde da žele graditi vodo-vod, kako i kojim sredstvima. S tim ciljem potrebno je formirati inicijativni odbor (u praksi najčešće ima pet članova) ili preko organa mjesne zajednice animirati stanovništvo i prikupiti potpise zainteresovanih korisnika. Zatim se organizuje sastanak svih zainteresovanih da bi se osnovao građevinski odbor koji će predstavljati korisnike i donositi najvažnije odluke tokom procesa iz-gradnje vodovoda. Preporučljivo je, u ovoj početnoj fazi, registrirati građevin-ski odbor kao udruženje građana, čime se daje legitimitet pojedincima koji ru-kovode projektom (svi korisnici sistema učestvuju u izboru rukovodstva koje treba da ih predstavlja u toku realizacije projekta). Ukoliko građevinski odbor djeluje kao neformalna (neregistrovana) organizacija, način izbora rukovod-stva i način donošenja odluka nisu jasno definisani. U takvoj situaciji otvara se mogućnost da manja grupa pojedinaca donosi odluke bez konsultovanja dovoljnog broja korisnika. Udržanje građana se registruje u nadležnom sudu u Republici Srpskoj, odnosno pri nadležnom ministarstvu u Federaciji BiH i na-nivou Bosne i Hercegovine.

Ukoliko se kao akteri za inicijativu vodovoda javljaju nadležni organi vlasti, neophodno je donijeti odgovarajuću odluku kojom će se inicijativa verifikova-ti, te u skladu sa zakonima i podzakonskim aktima koji regulišu pitanja javnih nabavki provoditi proceduru izgradnje vodovoda.

U slučaju da vodovod inicira donator, u skladu sa njegovima politikama, neop-hodno je primjenjivati pozitivnu zakonsku praksu u ovoj oblasti.

Akteri inicijative za izgradnju vodovoda isti su u Republici Srpskoj i u Federa-ciji Bosne i Hercegovine.

3.2.3. Treći korak: Određivanje investitora izgradnje lokalnih vodovoda

Zavisno od aktera koji su pokretači inicijative za izgradnju lokalnih vodovoda, u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima određuje se i investitor izgradnje, odnosno pravno ili fizičko lice u čije ime se objekat gradi. Zavisno od načina finansiranja odnosno određivanja investitora izgradnje, neophodno je sprovo-diti i pojedine zakonske procedure.

3.2.4. Četvrti korak: Istražni radovi i izrada stručnog elaborata o opravdanosti izgradnje vodovoda – izdašnosti izvora

Četvrti korak u izgradnji vodovoda podrazumijeva provjeru lokaliteta izvori-šta, odnosno mogućeg vodozahvata, te količine i kvaliteta vode. Ovo istraživa-nje je veoma bitno i treba da ga provede stručna firma koja je za ovu djelatnost registrovana i ovlaštena kako se ne bi došlo u situaciju da vodovod bude izgra-den i da poslije određenog vremena izvorište presuši ili se vidno smanji nje-gova izdašnost, odnosno da voda bude lošeg kvaliteta i neupotrebljiva za piće.

Ukoliko se radi o zahvatanju podzemnih voda (planiranoj gradnji bunara ili kaptiranju izvora), procedura provođenja detaljnih hidrogeoloških radova po-drazumijeva obezbjeđenje odobrenja za provođenje detaljnih hidrogeoloških istražnih radova od nadležnog organa uprave za oblast geoloških istraživanja, njihovo provođenje u trajanju od godinu dana, izradu stručnog elaborata o provedenim detaljnim istražnim radovima, te na tom osnovu izdavanje rješe-nja kojim se potvrđuju količine vode (tzv. rezerve) i njen kvalitet.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine zahtjev za provođenje detaljnih hidrogeoloških istražnih radova, te zahtjev za odobrenje količina i kvaliteta vode, podnosi se u skladu sa odredbama Zakona o geološkim istraživanjima („Službene novine FBiH“, broj 9/10) Federalnom ministarstvu energije, indu-strije i rudarstva.

Odobrenje za provođenje detaljnih istražnih radova paralela je odobrenju za građenje. Federalnim Zakonom o geološkim istraživanjima propisano je da se uz zahtjev za odobrenje za provođenje detaljnih istražnih radova dostavlja ur-banistička saglasnost za istraživanje definisana programom ili projektom istraživanja, izdata od nadležnog ministarstva za prostorno uređenje. Imajući u vidu da je oblast građenja uređena kantonalm propisom o prostornom uređenju i građenju, svaki kanton je definisao i ovu nadležnost. U Tuzlanskom kantonu, recimo, urbanističku saglasnost za provođenje detaljnih istražnih radova izda-je Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona. Na taj način postupak provođenja detaljnih istražnih radova predstavlja cjelinu za sebe, počev od pribavljanja urbanističke saglasnosti, odobrenja za provođenje detaljnih istražnih radova, samog ciklusa istraživanja te, na kraju, dobijanja dokumenta (rješenja) kojima se potvrđuju količine vode i njen kvalitet.

U Republici Srpskoj, primjenjujući Zakon o geološkim istraživanjima („Služ-beni glasnik RS“, broj 110/13), za izdavanje odobrenja za provođenje detaljnih

istražnih radova i dokumenta kojim se potvrđuju količine i kvalitet vode, nadležno je Ministarstvo industrije, energetike i rудarstva Republike Srpske. U navedenom zakonu i Pravilniku o postupku odobravanja detaljnih geoloških istraživanja („Službeni glasnik RS“, broj 28/14), navedeni su dokumenti koje je potrebno priložiti uz zahtjev za izdavanje odobrenja za provođenje detaljnih istražnih radova, među kojima nisu navedeni lokacijski uslovi kao potreban dokument.

Način izbora pravnog subjekta za provođenje istražnih radova zavisi od načina finansiranja. Sredstva za ovaj posao mogu obezbijediti sami korisnici, ali dio sredstava ili cjelokupna sredstva mogu biti prikupljena i iz drugih izvora finansiranja, kao što su budžet jedinica lokalne samouprave, budžeti viših nivoa vlasti, kreditna sredstva, donatorska sredstva, koncesija i drugi izvori.

Ukoliko se radi o:

- sredstvima prikupljenim od samih korisnika – udruženje/odbor imaju slobodu o odabiru pravnog subjekta koje će izvršiti predmetne radove;
- sredstvima javnog budžeta (cjelokupnim ili djelimičnim) – izbor izvođača vrši se u skladu sa važećim zakonima o javnim nabavkama;
- donatorskim sredstvima – donator propisuje pravila za odabir izvođača;
- kreditnim sredstvima – u skladu sa ugovorom o kreditu.

Nakon izbora pravnog lica za izvođenje istražnih radova, ono pristupa istraživanjima prema programu odobrenom rješenjem o odobrenju za provođenje detaljnih hidrogeoloških istražnih radova, provjeri kvaliteta vode i ispitivanja dostupnih količina vode. Nalaz i mišljenje pravno lice daje u pisanoj formi u vidu stručnog elaborata koji dostavlja investitoru izgradnje vodovoda. Na osnovu navedenog elaborata investitor pribavlja odobrenje kojim se potvrđuju količine i kvalitet vode. Ovaj korak je identičan u oba entiteta.

3.2.5. Peti korak: Pribavljanje vodopravnih akata za korištenje vode u skladu sa zakonima o vodama

Vodopravni (RS), odnosno vodni (FBiH) akti su u suštini prateći akti u postupku gradnje (zahvata u prostoru), ali i korištenja izgrađenih objekata, za koje je entitetskim zakonima o vodama propisana obaveza njihovog ishodovanja.

U Republici Srpskoj prije obezbjeđenja lokacijskih uslova potrebno je pribaviti vodne smjernice za izradu projektne/tehničke dokumentacije, građevinskoj dozvoli prethodi vodna saglasnost, a upotreboj dozvoli vodna dozvola na izvedeno stanje.

U Federaciji Bosne i Hercegovine jedan od uslova za urbanističku saglasnost je prethodna vodna saglasnost, odobrenju za građenje/grajdevinskoj dozvoli prethodi vodna saglasnost, a odobrenju za upotrebu/upotreboj dozvoli vodna dozvola.

Nadležnost za izdavanje vodopravnih, odnosno vodnih akata utvrđena je entitetskim zakonima o vodama i u pravilu isti organ izdaje u različitim fazama sva tri vodopravna, odnosno vodna akta.

3.2.5.1. Republika Srpska

Radi obezbjeđenja upravljanja vodama i u svrhu pravičnog pristupa vodama svih lica, Zakonom o vodama Republike Srpske reguliše se način korištenja prava na vodu izdavanjem vodopravnih akata u skladu sa članom 120:

1. vodne smjernice,
2. vodna saglasnost,
3. vodna dozvola.

Vodopravni akti su upravni akti i izdaju se u formi rješenja, odnosno zaključka. Postupak izdavanja vodopravnih akata sprovodi se prema pravilima posebnog postupka utvrđenim Zakonom o vodama, a uz supsidijarnu primjenu Zakona o opštem upravnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 13/02, 87/07, 50/10), što je i propisano stavom 2 i 3 člana 120 Zakona o vodama.

Vodnim smjernicama se određuju uslovi koji će biti ispunjeni u dokumentaciji za građenje novih, rekonstrukciju ili uklanjanje postojećih objekata i druge aktivnosti koje se ne smatraju građenjem, a mogu trajno, povremeno ili privremeno da utiću na promjene režima voda, kako je i propisano članom 137 Zakona o vodama. Za objekte za koje su pribavljene vodne smjernice, a za koje nije podnesen zahtjev za izdavanje vodne saglasnosti, vodne smjernice prestaju važiti istekom roka od jedne godine.

Vodna saglasnost je potrebna za izgradnju novih, rekonstrukciju ili uklanjanje postojećih objekata i druge aktivnosti propisane Zakonom o vodama ukoliko one mogu uticati na promjene kvaliteta i kvantiteta, odnosno ako se time mogu trajno, povremeno ili privremeno prouzrokovati promjene u režimu voda, shodno članu 139 Zakona. Vodna saglasnost prestaje da važi istekom jedne godine od dana izdavanja ako se do tog roka ne izda odobrenje za građenje i započnu izvoditi radovi na objektu.

Vodna dozvola je potrebna za korištenje voda, pražnjenje akumulacija, za ispuštanje otpadnih voda u vode i za odlaganje, odnosno ispuštanje opasnih materija na javno vodno dobro, poljoprivredno, građevinsko i šumsko zemljište i promet proizvoda od opasnih materija koji poslije upotrebe dospijevaju u vode, shodno članu 142 Zakona. Vodnom dozvolom, shodno članu 145 Zakona, utvrđuju se namjena, način i uslovi za iskorištanje voda, režim rada objekata i postrojenja, način i uslovi ispuštanja otpadnih voda, način i uslovi odlaganja čvrstog i tečnog otpada i drugi uslovi. Vodna dozvola se izdaje na određeno vrijeme, a najduže sa rokom trajanja do petnaest godina kako je i propisano članom 146 Zakona. Vodna dozvola nije potrebna za korištenje voda iz javnog sistema vodosnabdijevanja i ispuštanje otpadnih voda iz domaćinstva u javnu kanalizaciju, za korištenje bunara (osim arteških, reni i sl.), te izvora, cisterni i sličnih objekata za snabdijevanje jednog domaćinstva vodom

za piće ako zahvatanje vode iz tih objekata ne prelazi količinu od 10 m³/dan, gašenje požara, uređenje vodotoka, dislociranje i vađenje materijala iz vodotoka i sl., shodno članu 144 Zakona.

Organ kojem se podnosi zahtjev za izdavanje vodopravnih akata, i koji te akte izdaje je nadležna služba u jedinicama lokalne samouprave, ukoliko se radi o zahvatanju vode u količini do pet litara u sekundi, odnosno Agencija za vode, ukoliko se radi o zahvatanju vode u količini od pet i više litara u sekundi.

3.2.5.2. Federacija Bosne i Hercegovine

Da bi se osiguralo upravljanja vodama i osigurao pravičan pristup vodi svim pravnim i fizičkim licima, Zakonom o vodama Federacije BiH se propisuje način ostvarivanja prava na vodu izdavanjem vodnih akata. U skladu sa članom 107, stav 1 Zakona o vodama Federacije BiH, vodni akti su:

1. prethodna vodna saglasnost;
2. vodna saglasnost,
3. vodna dozvola.

Vodni akti su u suštini upravni akti i izdaju se u formi rješenja ako ovim zakonom nije drugačije propisano. Postupak izdavanja vodnih akata sprovodi se prema pravilima utvrđenim zakonom o vodama, uz supsidijarnu primjenu Zakona o upravnom postupku („Službene novine FBiH“, br. 02/98 i 48/99), kako je propisano članom 107, stav 2 i 3 Zakona o vodama Federacije Bosne i Hercegovine.

Prethodnom **vodnom saglasnošću** odlučuje se o postojanju uslova za ostvarivanje prava na vodu podnosioca zahtjeva, kao i način ostvarivanja tog prava, te uslovi kojima mora udovoljiti dokumentacija za građenje novih, rekonstrukciju ili uklanjanje postojećih objekata i druge aktivnosti koje se ne smatraju građenjem, a mogu trajno, povremeno ili privremeno uticati na promjenu režima voda (član 111, stav 1 Zakona o vodama FBiH). Za objekte za koje je pribavljenia prethodna vodna saglasnost, a za koje nije podnesen zahtjev za izdavanje vodne saglasnosti, prethodna vodna saglasnost prestaje važiti istekom roka od tri godine.

Vodnom saglasnošću se utvrđuje da li je dokumentacija priložena uz zahtjev za izdavanje vodne saglasnosti u skladu sa prethodnom vodnom saglasnošću, propisima o vodama i planskim dokumentima. Odobrenje za građenje novih ili rekonstrukciju postojećih objekata u smislu propisa o prostornom uređenju, izdaje se prema izdatoj vodnoj saglasnosti za objekte za koje je ovim zakonom propisana obaveza pribavljanja vodne saglasnosti. Vodna saglasnost prestaje da važi istekom roka od dvije godine od dana njenog izdavanja ukoliko do tog dana nije pribavljeno odobrenje za građenje i započeti radovi (član 114 Zakona o vodama FBiH).

Vodna dozvola je neophodna za sve objekte i aktivnosti za koje je ovim zakonom propisano izdavanje vodne saglasnosti, a ako se, zbog promjene u tehnolo-

giji ili iz drugih razloga, naknadno izmijene obim i uslovi korišćenja vode, odnosno ispuštanje otpadnih voda u površinske vode, potrebna je nova vodna dozvola (član 115 Zakona o vodama FBiH). Ovim aktom se utvrđuje namjena, način i uslovi iskorištavanja vode, režim rada objekata i postrojenja, način i uslovi ispuštanja otpadnih voda, način i uslovi odlaganja krutog i tečnog otpada i drugi uslovi (član 116 Zakona o vodama FBiH), pri čemu se dozvola izdaje na određeno vrijeme, a najduže do 15 godina (član 117 Zakona o vodama FBiH).

Organ kojem se podnosi zahtjev za izdavanje vodnih akata i koji te akte izdaje je Agencija za vodno područje ukoliko se radi o zahvatanju vode u količini većoj od deset litara u sekundi, odnosno kantonalno ministarstvo nadležno za vode ukoliko se radi o zahvatanju vode u količini manjoj od deset litara u sekundi. Potrebno je napomenuti da je u nekim kantonima, kantonalnim zakonom o vodama prenesena nadležnost za izdavanje vodnih akata nadležnim službama u jedinicama lokalne samouprave za zahvatanje manjih količina vode od deset litara u sekundi.

3.2.6. Šesti korak: Izdavanje lokacijskih uslova – urbanističke saglasnosti

Nakon izrade elaborata o provedenim detaljnim istražnim radovima, potrebno je od organa uprave nadležnog za poslove prostornog uređenja i građenja (JLS, ministarstvo) dobiti dokument kojim se potvrđuje da je izgradnja vodovoda u skladu s postojećim prostornim i razvojnim planovima i kojim se utvrđuju urbanističko-tehnički uslovi koje treba da sadrži projektno-tehnička dokumentacija na osnovu koje će se graditi lokalni vodovod. Ovaj dokument se u Republici Srpskoj naziva „lokacijski uslovi“, a u Federaciji BiH „urbanistička saglasnost“.

3.2.6.1. Lokacijski uslovi (Republika Srpska)

Lokacijski uslovi su dokument koji određuje uslove za izradu tehničke dokumentacije i građenje. Izrađuju se na osnovu urbanističko-tehničkih uslova, koje izrađuje ovlašteno pravno lice za izradu urbanističke dokumentacije, a na osnovu Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske, podzakonskih akata i dokumenata prostornog uređenja. Dokumenti kao osnov za izdavanje lokacijskih uslova su sprovedbeni dokumenti prostornog uređenja:

- zoning plan,
- zoning plan područja posebne namjene,
- regulacioni plan,
- urbanistički projekat,
- plan parcelacije.

Ako navedeni dokumenti nisu doneseni, lokacijski uslovi se izrađuju na osnovu stručnog mišljenja (radi se na osnovu raspoloživog dokumenta prostornog uređenja, zakona, pravilnika o parcelaciji i regulaciji) pravnog lica koje ima licencu za izradu dokumenata prostornog uređenja. Stručno mišljenje obavezno sadrži ocjenu povoljnosti lokacije za građenje predmetnog objekta.

Zahtjev za izdavanje lokacijskih uslova podnosi investitor, odnosno pravno ili fizičko lice u čije ime se objekat gradi (udruženje, odbor, mjesna zajednica i dr.) nadležnom organu uprave, koji može biti:

- organ jedinice lokalne samouprave – ukoliko se gradi na teritoriji jedne jedinice lokalne samouprave;
- Ministarstvo – ukoliko se gradi na području dviju ili više jedinica lokalne samouprave.

U skladu sa članom 61 Zakona o uređenju prostora i građenja („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 40/13, 106/15) uz zahtjev za izdavanje lokacijskih uslova investitor prilaže:

1. Urbanističko-tehničke uslove (UTU) i Stručno mišljenje (u slučaju kada je urađeno Stručno mišljenje) u tri primjera ako se radi van organa nadležnog za poslove uređenja jedinice lokalne samouprave;
2. kopiju katastarskog plana (azurnu geodetsku podlogu za predložene trase, objekti komunalne infrastrukture);
3. dokaz o legalnosti objekta – ako se radi dogradnja ili promjena namjene objekta;
4. opis objekta;
5. saglasnost na lokaciju objekta javnih preduzeća – elektropreduzeće, vodo-preduzeće i sl. (osim ako je područje buduće gradnje obuhvaćeno sprovedbenim dokumentom);
6. rješenje o utvrđivanju obaveze sprovođenja procjene uticaja na životnu sredinu i obim procjene uticaja ako je njen sprovođenje obavezno u skladu sa posebnim propisom;
7. idejni projekat i dokaz o vlasništvu ili pravu građenja nad zemljištem za objekte za koje prema odredbama ovog zakona nije potrebna građevinska dozvola.

Rok za izdavanje lokacijskih uslova je 15 dana od dana prijema kompletног zahtjeva (član 64 Zakona o uređenju prostora i građenja RS). Pri tome je bitno naglasiti da se lokacijski uslovi izdaju za trajne objekte, izuzetno za privremene objekte (član 65 Zakona o uređenju prostora i građenja RS), a važe do izmjene važećeg donošenja sprovedbenog plana (član 66 Zakona o uređenju prostora i građenja). Ako pri tome investitor ne podnese zahtjev za izdavanje građevinske dozvole u roku godinu dana od dana izdavanja lokacijskih uslova, prije podnošenja zahtjeva dužan je pribaviti uvjerenje da izdati lokacijski uslovi nisu promijenjeni (član 66 Zakona o uređenju prostora i građenja).

3.2.6.2 . Urbanistička saglasnost (Federacija Bosne i Hercegovine)

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine nadležnost za izdavanje urbanističke saglasnosti za potrebe izgradnje lokalnog vodovoda utvrđena je kantonalm zakonom kojim je uredena oblast prostornog uređenja i građenja, tako da, generalno, investitor podnosi zahtjev organu uprave nadležnom za poslove prostornog uređenja i građenja u jedinici lokalne samouprave ili resornom kantonalnom ministarstvu.

Ako se radi o složenim objektima i/ili ako se objekat gradi na teritoriji dvaju ili više kantona, primjenjuje se Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 02/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10), te se zahtjev podnosi resornom federalnom ministarstvu.

U skladu sa članom 39. Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine zahtjev za izdavanje Urbanističke saglasnosti sadrži:

- podatke o parceli;
- idejni projekat (tehnički opis, situaciono rješenje, sve osnove građevine, presjek, fasade);
- okolinsku dozvolu;
- obrazloženje zahtjeva s podacima potrebnim za utvrđivanje urbanističko-tehničkih uslova;
- prethodnu vodnu saglasnost koju izdaje Agencija za vodno područje/nadležno kantonalno ministarstvo;
- urbanističko-tehničke uslove (izrađuje ovlaštena agencija koja ima licencu za izradu urbanističkih dokumenata).

Treba napomenuti da su zahtjevi suštinski identični i na nivou kantona, tako da su članom 70. Zakona o prostornom uređenju Tuzlanskog kantona („Službene novine TK“, br. 04/11, 04/13, 15/13 i 02/16) propisani isti uslovi kada se radi o području Tuzlanskog kantona.

U postupku za izdavanje urbanističke saglasnosti primjenjuje se Zakon o upravnom postupku („Službene novine FBiH“, br. 02/98 i 48/99).

3.2.7. Sedmi korak: Rješavanje imovinskopravnih odnosa

Jedan od najvažnijih koraka u procesu izgradnje lokalnih vodovoda je rješavanje imovinskopravnih odnosa na lokaciji vodozahvata, trasi kojom će vodovod proći i lokacijama za izgradnju vodovodnih objekata (pumpne stanice, rezervoari i sl.). Ovo, praktično, znači da vlasnici svih parcela preko kojih vodovod prolazi moraju dati saglasnost za to (najčešće putem ugovora o pravu služnosti) kako bi se obezbijedilo kasnije servisiranje vodovoda. Pored ovoga potrebno je pribaviti vodne, protivpožarne, sanitарне i druge saglasnosti.

3.2.8. Osmi korak: Izrada tehničke/projektne dokumentacije

U okviru ove faze konačno se može pristupiti izradi tehničke/projektne dokumentacije za vodovod, te se angažuje projektantska firma sa odgovarajućom licencom za izradu tehničke dokumentacije, koja će izraditi detaljan projekat izgradnje vodovoda sa predmjerom i predračunom svih radova i materijala koji će biti potrebni za izgradnju. Na osnovu izrađene projektne dokumentacije, predmjera i predračuna radova može se formirati cijena priključka na mrežu i početi s prikupljanjem sredstava za dalje radove.

Nakon izrade projektno-tehničke dokumentacije na nivou glavnog projekta neophodno je da ovlaštена/licencirana firma izvrši tehničku reviziju urađene projektno-tehničke dokumentacije i utvrdi da li je izrađena u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i građenju Republike Srpske, odnosno kantonalnim ili izuzetno federalnim zakonom kojim je uređena oblast prostornog uređenja i građenja (na prostoru Federacije BiH).

3.2.8.1. Projektna dokumentacija – glavni projekat – Republika Srpska

U ovoj fazi postupka prvo se vrši izbor ovlaštene projektantske kuće, pravnog subjekta koji mora posjedovati licencu za izradu tehničke dokumentacije, izdatu od nadležnog ministarstva. Zatim se vrši izbor ovlaštene revidentske kuće, pravnog subjekta (prema zakonu obavezna je revizija tehničke dokumentacije) koji mora posjedovati licencu za vršenje revizije tehničke dokumentacije (glavnog projekta). Nakon toga podnosi se zahtjev projektantskoj kući za izradu glavnog projekta.³ Sastavni dio glavnog projekta je predmjer i predračun radova sa ukupnim i pojedinačnim cijenama radova. Nakon ovog koraka može se pristupiti izradi kalkulacije i procjeni troškova koštanja budućih radova. Glavni projekat mora biti uvezan i zapečaćen, sa svim potrebnim saglasnostima. Kao prilog mora biti uvezana licenca firme i ovlaštenih projektanata za svaku fazu.

Nakon izrade glavnog projekta pravno lice koje vrši reviziju glavnog projekta imenuje glavnog revidenta i revidente za svaku fazu projekta. Završetkom revizije revidentska kuća formira završni izvjestaj o kontroli glavnog projekta, na osnovu pojedinačnih izvještaja za svaku fazu projekta. Revidiran glavni projekat predaje se investitoru (naručiocu).

Revidiran glavni projekat predstavlja osnov za izdavanje građevinske dozvole (član 100, stav 2 Zakona o uređenju prostora i građenju RS).

3.2.8.2. Projektna dokumentacija – glavni projekat – Federacija Bosne i Hercegovine

Kao i u Republici Srpskoj, u ovoj fazi postupka se prvo vrši zbor ovlaštene projektantske kuće, pravnog subjekta koji mora posjedovati ovlaštenje za izradu tehničke dokumentacije, koje je izdalo nadležno ministarstvo. Nakon toga vrši

se izbor ovlaštene revidentske kuće, pravnog subjekta koji mora posjedovati ovlaštenje za vršenje revizije tehničke dokumentacije (glavnog projekta).

Nakon toga upućuje se zahtjev projektantskoj kući za izradu glavnog projekta.

Identična je situacija i na nivoima kantona, gdje je, recimo, u Tuzlanskom kantonu ovo pitanje detaljno uredeno Zakonom o prostornom uređenju Tuzlanskog kantona, čijim članom 100 je određeno i da je glavni projekt skup međusobno uskladih faza projekata kojima se daje tehničko rješenje građevine, prikaz smještaja građevine u prostoru, dokazuje ispunjavanje bitnih zahtjeva za građevinu, drugih zahtjeva predviđenih ovim zakonom, posebnim propisima, normama i tehničkim standardima, a na osnovu kojeg se izdaje odobrenje za građenje, izvode radovi, vrši inspekcijski nadzor, tehnički pregled, te izdaje odobrenje za upotrebu građevine.

Prema zakonodavstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine revidiran glavni projekt predstavlja osnov za izdavanje građevinske dozvole/odobrenje za građenje.

3.2.9. Deveti korak: Pribavljanje građevinske dozvole

Korak prije početka izvođenja radova je pribavljanje građevinske dozvole/odobrenje za građenje u nadležnom organu uprave (JLS, ministarstvo). Da bi se dozvola dobila, potrebno je riješiti imovinskopravne odnose i ishodovati odgovarajuće prateće dozvole i saglasnosti: vodna, protipožarna, sanitarna i druge saglasnosti. Okončanjem ove procedure nadležni organ uprave (JLS, ministarstvo) izdaje građevinsku dozvolu/odobrenje za građenje.

3.2.9.1. Građevinska dozvola – Republika Srpska

Građenju objekata pristupa se nakon dobijanja rješenja kojim se izdaje građevinska dozvola (član 124, stav 1 Zakona o uređenju prostora i građenja RS), koju izdaje organ uprave u jedinici lokalne samouprave gdje se objekat gradi (ministarstvo u izuzetnim situacijama) (član 127, stav 1 i 2 Zakona o uređenju prostora i građenja RS). U skladu sa članom 128 Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske kao prilog zahtjeva za izdavanje građevinske dozvole prilaže se:

1. lokacijski uslovi,
2. dokaz o riješenim imovinskopravnim odnosima:
 - a) odluka Vlade – Zakon o eksproprijaciji,
 - b) izvod iz javne evidencije o nepokretnosti,
 - c) ugovor – odluka nadležnog organa za sticanje prava vlasništva ili građenja,
 - d) ugovor o zajedničkom građenju,
 - e) ugovor o pravu služnosti,
3. glavni projekat u tri primjeka,
4. izvještaj o završenoj reviziji glavnog projekta,
5. ekološka dozvola (dokazi).

Prije izdavanja građevinske dozvole investitor definiše način uplate naknade za uredenje gradskog građevinskog zemljišta i rente s nadležnim organom uprave. Rok za izdavanje građevinske dozvole je 15 dana od dana kompletno podnesenog zahtjeva (član 133 Zakona o uređenju prostora i građenju RS), a prestaje da važi nakon tri godine od izvršnosti, ako se nije počelo sa građenjem (član 136 Zakona o uređenju prostora i građenju RS). Izmjene i dopune građevinske dozvole rade se po postupku za njeno dobijanje.

Nakon dobijene građevinske dozvole pristupa se pripremi gradilišta, iskolčavanju objekta i prijavi gradilišta.

3.2.9.2. Građevinska dozvola – Federacija Bosne i Hercegovine

I u Federaciji Bosne i Hercegovine se građenju objekta može pristupiti nakon izdatog odobrenja za građenje, pri čemu zahtjev za izdavanje odobrenja za građenje podnosi lice na čije ime glasi urbanistička saglasnost. Zahtjev se podnosi nadležnom organu uprave (JLS, kantonalno ili, izuzetno, federalno ministarstvo).

U skladu sa članom 55 Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine uz zahtjev za izdavanje odobrenja za građenje prilaže se:

- urbanistička saglasnost;
- izvod iz kataстра – katastarska čestica;
- izvod iz zemljišne knjige, ugovor ili odluka nadležnog organa na osnovu koje je investitor stekao pravo korištenja radi građenja;
- tri primjera glavnog projekta;
- pisani izvještaj o obavljenoj kontroli (reviziji) glavnog projekta;
- pisani izvještaj i potvrdu o izvršenoj nostrifikaciji (ako je potrebna);
- elaborati o istražnim radovima, ako su podaci iz njih poslužili za izradu glavnog projekta;
- saglasnosti i dozvole pribavljene u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti za predmetnu građevinu;
- vodna saglasnost izdata od agencije za vode ili nadležnog kantonalnog ministarstva.

Investitor je dužan prijaviti nadležnoj instituciji početak građevinskih radova, najkasnije u roku osam dana prije početka radova (član 65 Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH).

Navedeno je gotovo identično uređeno i na nivoima kantona, npr. članom 124. Zakona o prostornom uređenju i građenju Tuzlanskog kantona.

3.2.10. Deseti korak: Izbor izvođača radova

Izvođenju radova, osim projektovanja i procedura koje se tiču pripremanja lokacije, predstoji *izbor izvođača radova* koji se, najčešće, obavlja pozivnim ili javnim nadmetanjem, tj. sprovođenjem licitacije, odnosno tenderskom procedurom.

U skladu sa članom 94 Zakona o prostornom uređenju i građenju Tuzlanskog kantona, građenjem objekta i vršenjem drugih zahvata u prostoru može se baviti pravna i fizička osoba registrovana za obavljanje te djelatnosti. Ako u građenju sudjeluju dva ili više izvođača, investitor je dužan imenovati glavnog izvođača, odgovornog za međusobno usklađivanje radova.

U skladu s navedenom odredbom izvođač je dužan:

- graditi u skladu s izdatim odobrenjem za građenje, ovim zakonom i drugim propisima;
- proučiti glavni, odnosno izvedbeni projekat i provjeriti postavke i rješenja, te blagovremeno upozoriti investitora na nedostatke ukoliko postoje;
- radove izvoditi tako da tehnička svojstva građevine odgovaraju utvrđenim uslovima za dotočnu građevinu;
- ugrađivati materijal, opremu i proizvode u skladu sa standardima i normativima definisanih projektom;
- osigurati dokaze o kvalitetu radova i ugrađenog materijala, proizvoda i opreme u skladu s odredbama ovog zakona i zahtjevima iz projekta;
- poduzeti mjere za sigurnost građevine, radova, opreme i materijala, za sigurnost radnika, sigurnost susjednih objekata, u skladu s važećim zakonskim propisima;
- obavijestiti instituciju nadležnu za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa kada u toku građenja ili izvođenja drugih zahvata u prostoru nastoji na materijalne objekte koji mogu imati obilježe prirodnog ili kulturno-istorijskog nasljeđa i poduzme mjere zaštite nalazišta;
- uređiti, opremiti i stalno održavati gradilište u skladu s propisima;
- u toku građenja voditi građevinski dnevnik i građevinsku knjigu;
- prilikom građenja povjeriti izvođenje građevinskih radova i drugih poslova radnicima koji ispunjavaju propisane uslove nomenklature zanimanja za izvođenje tih radova, odnosno obavljanja tih poslova;
- sastaviti pisani izjavu o izvedenim radovima i o načinu održavanja građevine, odnosno zahvata u prostoru.

3.2.11. Jedanaesti korak: Priprema građevinskog zemljišta i građenje

Nakon dobijanja građevinske dozvole/odobrenja za građenje, izvode se radovi na izgradnji objekata, sve u skladu sa revidiranim glavnim projektom.

3.2.11.1. Priprema gradilišta, izvođenje i nadzor – Republika Srpska

U skladu sa članom 137 Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske priprema gradilišta podrazumijeva da:

- gradilište mora biti ograđeno radi sprečavanja nekontrolisanog pristupa;
- za gradska i prigradska područja skupština jedinice lokalne samouprave može donijeti odluku o kriterijumima za izradu ograde, uključujući materijal, vanjski izgled, mogućnost i uslove reklamiranja i slično;
- na gradilištu koje se proteže na velikim prostranstvima (željezničke pruge, putevi, dalekovodi i slično) dijelovi gradilišta koji se ne mogu ograditi moraju biti zaštićeni određenim saobraćajnim znacima ili označeni na drugi način;
- u slučaju privremenog zauzimanja susjednog, odnosno obližnjeg zemljišta za potrebe gradilišta, investitor treba pribaviti saglasnost vlasnika tog zemljišta;
- za privremeno zauzimanje javnih površina za potrebe gradilišta izvođač treba pribaviti odobrenje nadležnog organa jedinice lokalne samouprave, odnosno javnog preduzeća određenog posebnim zakonom;
- svi privremeni objekti izgrađeni u okviru pripremnih radova, oprema gradilišta, neutrošeni građevinski i drugi materijal, otpad i slično moraju biti uklonjeni, a zemljište na području gradilišta, kao i na prilazu gradilištu dovedeno u uredno stanje u skladu sa lokacijskim uslovima i građevinskom dozvolom prije izdavanja upotrebljene dozvole;
- javne površine i objekti komunalne infrastrukture koji su korišćeni ili oštećeni tokom građenja moraju biti dovedeni u ispravno stanje i prvobitnu funkciju prije izdavanja upotrebljene dozvole.

Iskolčavanje objekta vrši se u skladu s lokacijskim uslovima (građevinsko-nadležni organ lokalne samouprave ili ovlaštena geodetska organizacija) (član 138 Zakona o uređenju prostora i građenja RS).

Prijava gradilišta vrši se u skladu s propisima – zaštita na radu i prijava inspekciji rada, i to najkasnije sedam dana prije početka radova (član 139, stav 1 Zakona o uređenju prostora i građenja RS).

Obaveza izvođača (glavnog izvođača) je da obezbijedi odgovarajuću organizacionu šemu gradilišta izrađenu u skladu sa uslovima iz građevinske dozvole, elaborat zaštite na radu izrađen u skladu sa propisima o zaštiti na radu, te obezbijedi da gradilište bude uređeno prema organizacionoj šemi gradilišta (član 139, stav 2 Zakona o uređenju prostora i građenja RS). Ako je na gradilištu

angažovano više izvođača, onaj izvođač kojeg imenuje investitor kao glavnog izvođača mora urediti gradilište u skladu sa šemom gradilišta i organizovati izvođenje radova tako da na gradilištu ne budu ugroženi bezbjednost objekta, život i zdravlje ljudi, saobraćaj, susjedni objekti i životna sredina (član 139, stav 3 Zakona o uređenju prostora i građenja RS).

U skladu sa članom 139, stav 4 Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske, izvođač je dužan da obezbijedi da se na gradilištu vodi građevinski dnevnik, a za objekte za koje je propisana obaveza vođenja ili ako su cijene u ugovoru o građenju određene prema jedinici mjere, mora se voditi i građevinska knjiga. Pri tome, prije početka i u toku izvođenja pojedinih radova izvođač mora obaviti pregled glavnog projekta i upozoriti investitora, projektanta i revidenta na moguće propuste, te zahtijevati njihovo uklanjanje (član 139, stav 5 Zakona o uređenju prostora i građenja RS), a ako izvođač pri pregledu potvrđenog glavnog projekta ustanovi takve greške zbog kojih bi bila ugrožena bezbjednost objekta, život i zdravlje ljudi, saobraćaj, susjedni objekti ili životna sredina, a investitor, odnosno projektant i uprkos njegovom upozorenju ne otkloni greške, izvođač je dužan da takve greške prijavi urbanističko-građevinskoj inspekciji i do konačne odluke obustavi radove (član 139, stav 6 Zakona o uređenju prostora i građenja RS).

U skladu sa članom 139, stav 7 Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske izvođač na gradilištu mora da ima:

1. licencu za pravna i fizička lica;
2. rješenje o imenovanju odgovornih lica na gradilištu;
3. ugovor o angažovanju nadzornog organa;
4. odgovarajuće licence za vršioce nadzora;
5. ugovor o građenju;
6. građevinsku dozvolu;
7. glavni projekat;
8. građevinski dnevnik;
9. knjigu inspekcija;
10. dokumentaciju o ispitivanju ugrađenog materijala;
11. zapisnik o iskolčenju objekta;
12. zapisnik o kontroli temelja;
13. građevinsku knjigu – ako je ugovoreno vođenje;
14. šemu organizacije gradilišta.

Investitor bira pravno ili fizičko lice za vršenje stručnog nadzora nad izvođenjem, a nakon završetka građenja nadzorni organ sačinjava izvještaj o izvršenom nadzoru.

U toku gradnje vrši se kontinuirano snimanje trase vodovoda, a nakon obavljenja izvođača radova o završetku objekta, usaglašavanja investitora I nadzornog organa, podnosi se zahtjev za upotrebljenu dozvolu i tehnički pregled.

3.2.11.2. Priprema gradilišta, izvođenje i nadzor – Federacija Bosne i Hercegovine

Na području Federacije Bosne i Hercegovine za objekte i zahvate u prostoru za koje urbanističku saglasnost, odobrenje za građenje i odobrenje za upotrebu izdaje Federalno ministarstvo prostornog uređenja, uslovi i način uređenja gradilišta, način i vođenje obavezne dokumentacije na gradilištu, te učesnici u građenju objekata i zahvata utvrđeni su Uredbom o uređenju gradilišta, obveznoj dokumentaciji na gradilištu i sudionicima u građenju („Službene novine FBiH“, br. 48/09, 75/09, 93/12 i 74/13).

Za lokalne vodovode, budući da se najčešće radi o objektima i zahvatima u prostoru za koje urbanističku saglasnost, odobrenje za građenje i odobrenje za upotrebu izdaje resorno kantonalno ministarstvo ili jedinica lokalne samouprave, primjenjujući kantonalni zakon kojim je uređena oblast prostornog uređenja i građenja, uslovi i način uređenja gradilišta, način i vođenje obavezne dokumentacije na gradilištu, te sudionici u građenju građevina i zahvata utvrđeni su takvim zakonom i/ili odgovarajućim podzakonskim aktom donesenim na kantonalm nivou (na području Tuzlanskog kantona Pravilnikom o uređenju gradilišta i obveznoj dokumentaciji na gradilištu – „Sužbene novine TK“, broj 16/11).

3.2.12. Dvanaesti korak: Izdavanje upotrebne dozvole i tehnički prijem

U završnoj fazi izgradnje lokalnog vodovoda potrebno je izvršiti tehnički prijem objekta, koji vrši stručna komisija koju formira nadležna institucija. Upotrebna dozvola/odobrenje za upotrebu je dozvola koja u suštini treba da kaže: „Objekat je izgrađen u skladu sa svim propisima, pogodan je za vodosnabdijevanje i može se upisati u registar zemljišnih knjiga.“ Time se stiče uslov da jedinica lokalne samouprave, u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, upravljanje vodovodnim sistemom povjeri javnom komunalnom preduzeću ili registrovanom pravnom licu koje je kompetentno za ovu djelatnost.

3.2.12.1. Upotrebna dozvola i tehnički prijem – Republika Srpska

Zahtjev za upotrebnu dozvolu, u skladu sa odredbama člana 141 Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske, podnosi investitor, a samo u izuzetnim slučajevima, kada investitor ne podnese zahtjev, može ga podnijeti i izvođač. U skladu s odredbama ovog člana uz zahtjev se prilaže:

1. građevinska dozvola sa projektom izvedenog stanja,
2. potvda o izvršenom gedetskom snimanju,
3. dokaz o izvršenom snimanju podzemnih instalacija,
4. saglasnost na izvedeno stanje,

5. izjava izvođača o izvedenim radovima,
6. izvještaj nadzornog organa,
7. energetski certifikat zgrade,
8. saglasnosti:
 - vodnu – Vode Srpske (za kapacitet od 5 l/s i više), a za manji kapacitet JLS,
 - protivpožarnu – MUP,
 - sanitarnu – JLS.

Prema članu 146 Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske, pri-log upotrebnog dozvole je izvještaj o izvršenom tehničkom pregledu objekta.

Nadležni organ lokalne samouprave imenuje komisiju za tehnički pregled ili formira listu pravnih lica koja mogu vršiti tehnički pregled objekata, vodeći računa o sukobu nadležnosti. Nakon dobijanja upotrebnog dozvole pristupa se podnošenju zahtjeva za uknjižbu i upis u registar zemljišnih knjiga (Republička uprava za geodetske i imovinskopravne poslove).

3.2.12.2. Upotrebna dozvola i tehnički prijem – Federacija Bosne i Hercegovine

Nakon izgrađenog objekta investitor podnosi zahtjev za izdavanje upotrebnе dozvole/odobrenja za upotrebu nadležnom organu uprave (JLS, kantonalno ili, izuzetno, federalno ministarstvo). U skladu sa članom 67 Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, ali i odredbama zakona donesenih na nivou kantona, npr. članom 129 Zakona o prostornom uređenju Tuzlanskog kantona, uz zahtjev se prilaže:

- kopija odobrenja za građenje,
- kopija katastarskog plana sa ucrtanim položajem građevine,
- pisana izjava izvođača o izvedenim radovima i uslovima za održavanje građevine,
- pisani izvještaj o izvršenom nadzoru nad građenjem,
- vodna dozvola.

Nakon podnesenog zahtjeva nadležni organ uprave je dužan u roku 30 dana od dana prijema urednog zahtjeva izvršiti tehnički pregled građevine. Nadležni organ uprave imenuje stručnu komisiju, koju čine inženjeri za svaku oblast s najmanje pet godina radnog iskustva i odgovarajućim ovlaštenjem, za tehnički pregled, koja utvrđuje da li je građevina izrađena prema revidiranom glavnom projektu i u skladu sa tehničkim propisima i normativima (član 68 Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH i član 131 Zakona o prostornom uređenju i građenju TK). Nakon izvještaja komisije (ako je stav komisije pozitivan) nadležni organ uprave u roku deset dana od dana prijema izvještaja izdaje upotrebnu dozvolu/odobrenje za upotrebu (član 73 Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH).

4. LEGALIZACIJA POSTOJEĆEG VODOVODA

U slučajevima gdje je vodovod izgrađen ranije, ali nije kompletirana sva dokumentacija i nisu pribavljene potrebne dozvole, data je mogućnost naknadnog legalizovanja. Procedure za legalizaciju su definisane Zakonom o uređenju prostora i građenja Republike Srpske i Zakonom o prostornom planiranju Federacije Bosne i Hercegovine, s posebnim kantonalnim i općinskim zakonskim i podzakonskim propisima.

Faze postupka legalizacije podrazumijevaju:

- 4.1.1. izradu elaborata o stanju bespravno izgrađenog lokalnog vodovoda,
- 4.1.2. definisanje investitora, odnosno vlasnika lokalnog vodovoda,
- 4.1.3. pregled potrebnih radova koji su uslov za legalizaciju lokalnog vodovoda,
- 4.1.4. izradu projekta izvedenog stanja, uključujući i radove koje je neophodno izvesti da bi se lokalni vodovod mogao legalizovati,
- 4.1.5. rješavanje imovinskoopravnih odnosa,
- 4.1.6. postupak legalizacije, odnosno izdavanja naknadnog odobrenja za građenje (urbanistička saglasnost, odgovarajući vodni akti, odobrenje za građenje),
- 4.1.7. izvođenje radova,
- 4.1.8. tehnički prijem i pribavljanje upotrebljene dozvole.

U postupku legalizacije nadležna institucija će izdati naknadne lokacijske uslove/urbanističku saglasnost, građevinsku i upotrebnu dozvolu na osnovu:

- dokaza o vlasništvu nad zemljom na kojoj je izgrađen vodovod (izvor, cijevi, rezervoar) i ugovora o pravu služnosti s vlasnicima parcela na kojima se vodovod nalazi;
- kopije katastarskog plana s ucrtanim objektima vodovoda i susjednim objektima,
- projekta izvedenog stanja sa detaljnim tehničkim opisom radova, predmjerom radova i nacrtnim dijelom.

Sistemi vodosnabdijevanja koji nisu prošli navedene aktivnosti i nemaju projektnu dokumentaciju i upravne akte koji prate pripreme za građenje, izvođenje radova i testiranje izvedenih radova pred zakonom se smatraju nelegalnim.

4.1. Legalizacija – Republika Srpska

Zahtjev za legalizaciju podnosi investitor ili vlasnik bespravno izgrađenog objekta nadležnom organu jedinice lokalne samouprave za poslove legalizacije, koji u roku 30 dana od dana dostavljanja zahtjeva vrši uvid na licu mjesta i obavještava podnosioca zahtjeva. Planski osnov za legalizaciju je Sprovedbeni dokument prostornog uređenja i Zakon o uređenju prostora i građenja (član 153 Zakona o uređenju prostora i građenja RS).

U skladu sa članom 156 Zakona o uređenju prostora i građenja Republike Srpske, naknadno izdavanje građevinske i upotrebe dozvole donosi se na osnovu:

1. dokaza o vlasništvu i posjedovnom lista;
2. građevinske dozvole – ako je bila izdata;
3. geodetskog snimka stvarno izvedenog stanja – kopije katastarskog plana;
4. dva primjerka projekta izvedenog stanja – arhitektonska faza;
5. zapisnika o izvršenom tehničkom vještačenju;
6. mišljenja organa koji se bavi poslovima zaštite prirodnog i kulturno-istorijskog nasleđa;
7. saglasnosti javnih preduzeća – ako ima potrebe;
8. elaborata o kontrolnom ispitivanju nosivosti objekta – kad je predviđeno u postupku izdavanja upotrebe dozvole;
9. dokaza o plaćenim troškovima legalizacije i drugim troškovima ako ih ima.

Investitor/vlasnik objekta plaća naknadu za legalizaciju, uređenje građevinskog zemljišta i rentu, čiju visinu definiše organ jedinice lokalne samouprave za komunalne poslove odlukom u vidu rješenja. Način plaćanja naknade može biti:

- gotovinski u cijelosti, popust 10%,
- u jednakim mjesечnim ratama, ne duže od deset godina sa godišnjom kamatom od 1%.

Nakon završene legalizacije pristupa se uknjižbi.

4.2. Legalizacija – Federacija Bosne i Hercegovine

Kao i na nivou Republike Srpske, zahtjev za legalizaciju podnosi investitor/vlasnik bespravno izgrađenog objekta nadležnom organu za poslove legalizacije, dok se nakon završene legalizacije pristupa uknjižbi. Preciznije odredbe o samom postupku legalizacije u Federaciji Bosne i Hercegovine određuju se po kantonima, putem kantonalnih zakona o legalizaciji bespravno izgrađenih objekata, kantonalnih zakona o prostornom uređenju i građenju, podzakonskih akata na navedene propise, te odluka na nivou jedinica lokalne samouprave koje tretiraju navedenu problematiku.

Tako je, recimo, legalizacija bespravno izgrađenih objekata u Tuzlanskom kantonu regulisana Zakonom o uvjetima i postupku legaliziranja bespravno izgrađenih građevina („Službene novine TK“, br. 03/06, 1/07, 05/08, 10/11 i 3/13).

Prema članu 2 ovog zakona, bespravno izgrađeni objekat je građevina čija je gradnja započela ili je završena bez pravosnažnog odobrenja za građenje, kao i građevina za koju postoji odobrenje za građenje, ali je investitor odstupio od uslova propisanih u odobrenju za građenje.

Prema članu 2 Zakona o uvjetima u postupku legaliziranja bespravno izgrađenih građevina Tuzlanskog kantona, legaliziranje bespravno izgrađenog objekta je utvrđivanje njegovog statusa donošenjem rješenja o naknadnoj urbanističkoj saglasnosti i rješenja o naknadnom odobrenju za građenje. Ona se može vršiti za građevinu koja je do dana izrade satelitskog snimka područja Tuzlanskog kantona (najkasnije do 19. 7. 2007) započeta, izgrađena, dograđena, rekonstruisana ili sanirana bez odobrenja za građenje, kao i građevina za koju postoji odobrenje za građenje, ali je investitor odstupio od uslova propisanih u odobrenju za građenje (član 3 Zakona o uvjetima i postupku legaliziranja bespravno izgrađenih građevina TK).

Ovaj postupak provodi Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Tuzlanskog kantona, odnosno nadležni opštinski organ uprave (član 4 Zakona o uvjetima i postupku legaliziranja bespravno izgrađenih građevina TK).

Postupak se, u skladu sa članom 6 Zakona o uvjetima i postupku legaliziranja bespravno izgrađenih građevina, pokreće na način što vlasnik bespravno izgrađenog objekta podnosi zahtjev uz koji prilaže:

- kopiju katastarskog plana,
- posjedovni list,
- identifikacija,
- zemljišnoknjižni izvadak.

Nakon podnošenja zahtjeva, u skladu sa članom 6. Zakona o uvjetima i postupku legaliziranja bespravno izgrađenih građevina, nadležni organ izdaje naknadnu urbanističku saglasnost u skladu sa propisanim uslovima. U roku od godinu dana nakon dobijene pravosnažne urbanističke saglasnosti vlasnik bespravno izgrađenog objekta obavezan je podnijeti zahtjev za donošenje rješenja o naknadnom odobrenju za građenje, uz koji prilaže:

- projekat izvedenog stanja urađen na nivou glavnog projekta, uključujući i radove koje treba izvesti;
- izvještaj o geomehaničkim i inženjersko-geodetskim karakteristikama tla, ukoliko je tako propisano urbanističkom saglasnošću;
- dokaz o pravu vlasništva ili pravu korištenja zemljišta radi građenja;
- druge vrste projekata, elaborata i saglasnosti utvrđene posebnim propisima.

Predmetni zahtjev se podnosi na propisanom obrascu nadležnog organa.

Legalizacija bespravno izgrađenog objekta može se odobriti ukoliko:

- ne ugrožava opštii javni interes,
- uklapa se u prostornoplansku dokumentaciju,
- ne utiče negativno na uslove zaštite okoliša,
- zadovoljava propisane građevinske norme i standarde.

Za bespravno izgrađene infrastrukturne objekte naknadno odobrenje za građenje može se izdati na osnovu izgrađenog stanja tih objekata na terenu, uz pisani saglasnost vlasnika nekretnine, ovjerenu kod nadležnog organa. Vlasnik bespravno izgrađenog objekta plaća troškove izdavanja rješenja u postupku legalizacije takvog objekta. Nakon naknadnog odobrenja za građenje izdatog u vidu rješenja podnosi se zahtjev za izdavanje upotrebne dozvole, uz koji se prilaže:

- kopija rješenja o naknadnom odobrenju za građenje,
- kopija katastarskog plana sa ucrtanim položajem građevine,
- glavni projekat (izvedbeni projekat, odnosno projekat izведенog stanja).

Sažetak koraka u izgradnji lokalnih vodovoda u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine

Redni broj	AKTIVNOST	LICA / INSTITUCIJE UKLJUČENI U PROVOĐENJE AKTIVNOSTI	
		Republika Srpska	Federacija Bosne i Hercegovine
1	Planiranje izgradnje lokalnog vodovoda	Stanovnici/budući korisnici	Stanovnici/budući korisnici
2	Inicijativa za izgradnju vodovoda	Pravna i fizička lica, jedinice lokalne samouprave, entitet, donatori	Pravna i fizička lica, JLS, kanton, entitet, donatori
3	Određivanje investitora izgradnje lokalnog vodovoda	Pravno ili fizičko lice u čije ime se gradi lokalni vodovod	Pravno ili fizičko lice u čije ime se gradi lokalni vodovod
4	Istražni radovi i elaborat o provedenim detaljnim istražnim radovima	Ovlašteno pravno lice registrovano za obavljanje djelatnosti za izradu elaborata o izdašnosti i kvalitetu vode	Ovlašteno pravno lice registrovan za obavljanje djelatnosti za izradu elaborata o izdašnosti i kvalitetu vode
5	Pribavljanje vodopravnih/vodnih akata	Jedinica lokalne samouprave ili JU „Vode Srpske“	Kontonalno ministarstvo nadležno za vode ili JLS ili Agencija za vodno područje
6	Urbanistička dokumentacija	Lokacijski uslovi – nadležni organ uprave – odjeljenje u JLS ili Ministarstvo za prostorno uređenje građevinarstvo i ekologiju RS, ako se vodovod gradi na dvije ili više jedinica lokalne samouprave	Urbanistička saglasnost – nadležna služba JLS, kantonalno ili, izuzetno, federalno ministarstvo prostornog uređenja ako se vodovod gradi na dva ili više kantona

7	Rješavanje imovin-kopravnih odnosa	Vlasnici svih parcela preko kojih vodovod prolazi moraju dati saglasnost (najčešće putem ugovora o pravu služnosti)	Vlasnici svih parcela preko kojih vodovod prolazi moraju dati saglasnost (najčešće putem ugovora o pravu služnosti)
8	Izrada investicio- no-tehničke dokumentacije/glavni projekat	Glavni projekt – pravno lice koje posjeduje licencu za izradu tehničke dokumentacije od nadležnog ministarstva (Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS)	Glavni projekt – pravno lice koje posjeduje ovla- štenje za izradu tehničke dokumentacije od nadležnog ministarstva (Ministarstvo PVŠ FBiH, Ministarstvo za prostorno uređenje FBIH)
9	Građevinska dozvola	Nadležni organ upra- ve – odjeljenje u JLS ili Ministarstvo za prostorno uređenje građevinarstvo i ekologiju RS ako se vodovod gradi na dvije ili više JLS	Nadležna služba JLS, kantonalno ili, izuzetno, federalno ministarstvo pro- stornog uređenja ako se vodovod gradi na dva ili više kantona
10	Izbor izvođača radova	Investitor provodi proceduru izbora izvođača radova naj- češće pozivnim ili javnim nadmetanjem, odnosno tenderskom procedurom	Investitor provodi proceduru izbora izvođača radova naj- češće pozivnim ili javnim nadmetanjem, odnosno tenderskom procedurom
11	Priprema za građenje i građenje	Izvođač radova	Izvođač radova
12	Upotrebljena dozvola i tehnički prijem	Nadležni organ upra- ve – odjeljenje u JLS ili Ministarstvo za prostorno uređenje građevinarstvo i ekologiju RS ako se vodovod gradi na dvije ili više JLS	Nadležna služba JLS, kantonalno ili, izuzetno, federalno ministarstvo pro- stornog uređenja ako se vodovod gradi na dva ili više kantona

LEGALIZACIJA

Legalizacija vodovoda je preduslov za adekvatno Rješavanje sljedećih karakteristika sistema

Tehničke karakteristike sistema	izvorište – vrsta, broj, izdašnost, projektovanje postrojenja za tretman vode, projektovanje objekata na mreži – cjevovodi, rezervoari, pumpne stanice, određivanje broja priključaka, izrada elaborata sanitarne zaštite izvorišta
Upravljanje sistemom	pravila za održavanje sistema – popravke kvarova, zamjena dijelova, zamjena vodomjera, uspostavljanje mehanizama za kontrolu primjene mjera sanitarne zaštite, definisanje mogućnosti za proširenje mreže
Zdravstveno-sanitarni aspekt	pravila za kontrolu kvaliteta vode za piće, metode za dezinfekciju vode, definisanje dinamike uzorkovanja, mjere za prevenciju neželjenih događaja koji narušavaju zdravlje (akcidenti)
Finansijski aspekt	određivanje cijene vode, određivanje cijene priključka, utvrđivanje materijalno-finansijskih uslova za funkcioniranje sistema

5. KAKO DA UPRAVLJAMO LOKALNIM VODOVODnim SISTEMIMA?

5.1. Ključna pitanja za pravilno upravljanje vodovodnim sistemima

Za održivo funkcionisanje sistema vodosnabdijevanja vlasnici i korisnici vodovoda, kao i organi koji upravljaju ili održavaju vodovodnu mrežu, treba da vode računa o nekoliko ključnih pitanja: o vlasništvu, korištenju, upravljanju, održavanju i finansiranju.

5.1.1. Vlasništvo

Prvo pitanje odnosi se na utvrđivanje vlasništva nad vodovodnom mrežom i pratećim infrastrukturnim objektima. Uređenje vlasništva i, ukoliko je potrebno, suvlasničkih odnosa važan je preduslov za kasnije regulisanje korištenja, upravljanja i održavanja lokalnih vodovodnih sistema.

5.1.1.1. Republika Srpska

Članom 28, stav 4 Zakona o lokalnoj samoupravi Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 97/16) propisuje se da je jedinica lokalne samouprave odgovorna za obezbeđivanje opštih uslova i načina izgradnje i održavanja lokalnih vodovoda i njihovo korištenje u okviru svojih akata.

Prema članu 16 Zakona o vodama Republike Srpske, vodni objekti su dobra od interesa za Republiku Srpsku, a mogu biti i u vlasništvu jedinice lokalne samouprave, odnosno u vlasništvu fizičkih i pravnih lica koja imaju vlasništvo nad zemljištem na kome je izgrađen vodni objekat, što se uređuje posebnim aktima jedinice lokalne samouprave, vlasnika i Ministarstva. Prema Zakonu o vodama Republike Srpske, osvrćući se na njihovu namjeru, vodni objekti su osnovni objekti za vodosnabdijevanje stanovništva i industrije u šta se ubrajaju i lokalni vodovodi.

Zakon o komunalnim djelatnostima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 124/11) propisuje da jedinica lokalne samouprave svojim aktima i donošenjem odluka uređuje organizovano obavljanje komunalnih djelatnosti.

Iz navedenih zakonskih odredbi proizlazi da vlasnici objekata za vodosnabdijevanje stanovništva mogu biti:

- Republika Srpska,
- jedinice lokalne samouprave,
- pravna lica,
- fizička lica.

Vlasnik vodovoda je investitor koji je finansirao izgradnju lokalnog vodovoda. Ukoliko izgradnju finansira više lica sopstvenim (privatnim) sredstvima, svi oni se smatraju suvlasnicima lokalnog vodovoda. Suvlasnici imaju pravo svojine svaki prema svom udjelu srazmjerno cjelini (idealni dio), a ako suvlasnički dijelovi nisu određeni, pretpostavlja se da su jednaki.

Ukoliko se investiranje izgradnje lokalnog vodovoda vrši zajednički iz privatnih sredstava i budžeta jedinice lokalne samouprave, odnosno sredstava donatora, pitanje vlasništva/suvlasništva nad izgrađenim objektima reguliše se ugovorom zaključenim između investitora u skladu sa važećim propisima.

Vlasnici lokalnog vodovoda dužni su zaključiti ugovor kojim će međusobno regulisati sva pitanja koja se odnose na izgradnju, korištenje, održavanje i upravljanje vodovodom. Ugovor iz prethodnog stava mora biti ovjeren kod notara, nakon čega se provodi kroz nadležnu Republičku upravu za geodetske i imovinskopravne poslove.

5.1.1.2. Federacija Bosne i Hercegovine

Zakon o vodama Federacije Bosne i Hercegovine u članovima 15. do 20. definiše u čijem vlasništvu mogu biti vodni objekti, odnosno da mogu biti u vlasništvu fizičkih i pravnih lica koja su izgradila vodne objekte za svoje potrebe i koja su shodno tome njihovi vlasnici. Svaki kanton iz Federacije Bosne i Hercegovine ima usvojen svoj zakon o vodama, kojim se definiše oblast voda za svaki kanton posebno:

- Zakon o vodama Tuzlanskog kantona („Službene novine TK“, broj 11/08);
- Zakon o vodama Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik USK“, broj 04/11);
- Zakon o vodama Posavskog kantona („Narodne novine ŽP“, broj 2/00);
- Zakon o vodama Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine ZDK“, broj 17/07);
- Zakon o vodama Bosansko-podrinjskog kantona Goražde („Službene novine BPKG“, broj 06/10);
- Zakon o vodama Srednjobosanskog kantona („Službene novine SBK“, broj 11/09);
- Zakon o vodama Hercegovačko-neretvanskog kantona („Narodne novine HNŽ“, broj 06/13);
- Zakon o vodama Zapadnohercegovačkog kantona („Narodne novine ŽZH“, broj 12/15);
- Zakon o vodama Kantona 10 („Narodne novine HBŽ“, broj 08/15);
- Zakon o vodama Kantona Sarajevo („Službene novine KS“, br. 18/10 i 43/16).

Kantonalnim zakonima o komunalnim djelatnostima pobliže je definisana oblast komunalnih djelatnosti za svaki kanton posebno, dok su Zakonom o principima lokalne samouprave Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 49/06, 51/09), kao i kantonalnim zakonima o lokalnoj samoupravi, samo načelno propisane nadležnosti jedinica lokalne samouprave u pogledu organizovanja i obavljanja komunalne djelatnosti vodosnabdijevanja.

Iz navedenih zakonskih odredbi proizlazi da vlasnici objekata za vodosnabdijevanje stanovništva mogu biti:

- Federacija Bosne i Hercegovine,
- kanton,
- jedinica lokalne samouprave,
- pravna lica,
- fizička lica.

Vlasnik vodovoda je investitor koji je finansirao izgradnju lokalnog vodovoda. Ukoliko izgradnju finansira više lica, sopstvenim (privatnim) sredstvima, sva ta lica se smatraju suvlasnicima lokalnog vodovoda. Suvlasnici imaju pravo svojine svaki prema svom udjelu srazmjerno cjelini (idealni dio), a ako suvlasnički dijelovi nisu određeni, pretpostavlja se da su jednaki. Ukoliko se investiranje izgradnje lokalnog vodovoda vrši zajednički iz privatnih sredstava i budžeta Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave, odnosno sredstava donatora, pitanje vlasništva/suvlasništva nad izgrađenim objektima reguliše se ugovorom zaključenim između investitora u skladu s važećim propisima.

Vlasnici lokalnog vodovoda dužni su zaključiti ugovor kojim će međusobno regulisati sva pitanja koja se odnose na izgradnju, korištenje, održavanje i upravljanje vodovodom. Ugovor iz prethodnog stava mora biti ovjeren kod notara, nakon čega se provodi kroz nadležnu Federalnu, kantonalnu upravu za geodetske i imovinskopravne poslove.

5.1.2. Korištenje vodovoda

Svaka jedinica lokalne samouprave treba posebnim pravnim aktom (odlukom) regulisati načine i uslove korištenja vodovoda od strane vlasnika i korisnika vodovoda. Svi korisnici vode dužni su da vodu koriste u skladu s načinom i obimom kojim se voda čuva od rasipanja i štetnih promjena, te da ne ometa drugima zakonsko pravo korištenja.

Vlasnici lokalnog vodovoda dužni su da koriste vodovod u skladu sa njegovom prirodom i namjenom, racionalno i ekonomično. Svaki korisnik vode dužan je da koristi vodu na način i u obimu kojim se voda čuva od rasipanja i štetnih promjena njenih svojstava i da ne ometa drugima zakonsko pravo korištenja. Ukoliko dođe do smanjenja ili nestasice vode (zbog suše, većih tehničkih kvarova ili drugih objektivnih razloga) vlasnici/lica kojima je povjereno upravljanje lokalnim vodovodom mogu donijeti odluku o ograničenju korištenja vode, odnosno o korištenju vode isključivo za određene potrebe, vodeći pritom računa o rezervama za posebne slučajevе (požar, na primjer). O odluci, kao i

o uslovima korištenja vode i vremenu trajanja ograničenja, vlasnik/lice koje upravlja dužan je da na pogodan i uobičajen način upozna sve korisnike lokalnog vodovoda najmanje 48 časova prije stupanja na snagu ove odluke.

Licima koja nisu učestvovala u izgradnji lokalnog vodovoda može se odobriti priključak na lokalni vodovod ukoliko vodovod, s obzirom na količinu vode na izvorištu, može da zadovolji povećan broj korisnika i ako se njihovo snabdijevanje vodom za piće ne može obezbijediti na drugi ekonomičan i racionalan način. Lice kome je odobreno priključenje na lokalni vodovod dužno je prije priključenja odnosno korištenja vode zaključiti ugovor s vlasnicima kojim će se regulisati plaćanje srazmernog dijela troškova izgradnje lokalnog vodovoda i srazmernog dijela troškova održavanja, te propisati način i uslove korištenja lokalnog vodovoda. Srazmerni dio troškova priključenja ne može biti veći od učešća svakog pojedinog investitora u izgradnji (dogradnji ili rekonstrukciji) lokalnog vodovoda, te učešća u troškovima održavanja i korištenja.

Svi korisnici lokalnog vodovoda dužni su da plaćaju naknadu za utrošenu vodu. Odluku o načinu na koji se određuje naknada (po kubnom metru, ili po domaćinstvu, ili po broju članova domaćinstva) i cijeni naknade za utrošenu vodu donose vlasnici/korisnici (nadležni organ koga su izabrali vlasnici/korisnici) uz saglasnost nadležnog organa jedinice lokalne samouprave. Prikupljanje naknade vrši se uplatom korisnika na ovlašteni račun ili neposrednim prikupljanjem u gotovini koje obavlja ovlašteno lice. Vlasnici odnosno korisnici utvrđuju periode za koje se vrši uplata za utrošenu vodu (mjesečno, tromjesečno i sl.), a za svaku upлатu, bez obzira na način uplate sredstava, ovlašteno lice dužno je da izda korisniku odgovarajuću priznanicu. Korisnik će biti isključen sa vodovodne mreže ako ne poštije pravila koja su ista za sve korisnike.

Odredbe o korisnicima lokalnih vodovoda su iste i prema zakonskim odredbama Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine.

5.1.3. Održavanje

Vlasnici vodovoda ili lica kojima je povjereno održavanje dužni su održavati vodne objekte za zahvatanje i korištenje vode u funkcionalnom stanju, u skladu s propisima, standardima i tehničkim normativima u ovoj oblasti (zakoni o vodama, zakoni o komunalnim djelatnostima, zakoni o lokalnoj samoupravi, pravilnici o zdravstvenoj ispravnosti vode i slično). Održavanje podrazumijeva:

- održavanje i popunjavanje rezervnih dijelova u potrebnoj količini,
- popravku pojedinih dijelova ili objekata,
- redovan pregled ili remont pojedinih dijelova ili objekata,
- zaštitu vodovoda od zagađivanja,
- održavanje vodomjera,
- obezbjedenje higijenske ispravnosti vode,
- održavanje zona sanitarne zaštite izvorišta.

O održavanju lokalnog vodovoda staraju se vlasnici. Poslove održavanja vlasnici mogu povjeriti drugom licu ili preduzeću osposobljenom za održavanje vodovoda. Održavanje se može povjeriti i licu kojem su vlasnici povjerili upravljanje (*komunalno preduzeće, drugo pravno lice osnovano s ciljem upravljanja lokalnim vodovodom – privredni subjekt*). U slučaju da vlasnici vodovoda povjere održavanje drugom licu, vlasnici s tim licem zaključuju ugovore o održavanju vodovodnog sistema.

Neovlaštenim licima zabranjeno je svako rukovanje, opravka ili otklanjanje kvarova na objektima, uređajima i instalacijama lokalnog vodovoda, osim u slučajevima kada je to neophodno zbog sprečavanja većih šteta.

5.1.4. Upravljanje vodovodom

Upravljanje lokalnim vodovodom podrazumijeva odlučivanje o svim pitanjima koja se tiču lokalnog vodovoda, a naročito o:

- priključivanju pravnih i fizičkih lica i građana koji nisu učestvovali u izgradnji na izgrađeni lokalni vodovod,
- visini naknade za priključak na vodovod,
- visini naknade za utrošenu vodu,
- održavanju vodovoda od vodozahvata do vodomjernog šalta,
- kontroli namjenskog i racionalnog korištenja vode iz vodovoda,
- vođenju evidencije o svim korisnicima vodovoda, naplati sredstava za utrošenu vodu, o mjerama i radnjama za održavanje vodovoda i slično,
- drugim pitanjima od značaja za funkcionisanje lokalnog vodovoda.

Ukoliko vlasnici procijene da nemaju kapacitet za upravljanje lokalnim vodovodom, upravljanje i održavanje, ili samo upravljanje, može se povjeriti jedinici lokalne samouprave, komunalnom preduzeću, drugom pravnom licu osnovanom s ciljem upravljanja vodovodom, privrednom subjektu, mjesnoj zajednici ili odboru za upravljanje lokalnim vodovodom.

5.1.4.1. Republika Srpska

Vodni objekti za korištenje i iskorištanje voda – osnovni objekti za vodosnabdijevanje stanovništva i industrije, mogu biti u vlasništvu jedinice lokalne samouprave, odnosno u vlasništvu fizičkih i pravnih lica koja imaju vlasništvo nad zemljištem na kome je izgrađen vodni objekat, što se utvrđuje posebnim aktima jedinice lokalne samouprave, vlasnika i Ministarstva (član 16 Zakona). Nadležnost upravljanja pojedinim vodnim objektima vlasnik može prenijeti na:

- Javnu ustanovu „Vode Srpske“,
- jedinice lokalne samouprave,
- komunalna preduzeća,
- privredne subjekte ili pravna lica registrovana u skladu sa domaćim zakonodavstvom i ovlaštena za ovu djelatnost.

Ugovorom se definišu međusobna prava i obaveze, ukoliko dođe do prenošenja nadležnosti upravljanja. Preneseno pravo upravljanja ne isključuje odgovornost zakonskog korisnika, odnosno vlasnika tih objekata da se ti objekti održavaju u funkcionalnom stanju i koriste samo u skladu s njihovom prirodom i namjenom.

5.1.4.2. Federacija Bosne i Hercegovine

U Federaciji Bosne i Hercegovine nadležnost upravljanja lokalnim vodovodima različito je regulisana, posebnim kantonalnim zakonima i pojedinim opštinskim odlukama, kojima se detaljno definiše način upravljanja lokalnih vodovoda.

Zajedničko je da lokalnim vodovodima kao vodnim objektima mogu da upravljaju vlasnici tih objekata, a nadležnost vlasnik može prenijeti na:

- kanton,
- jedinice lokalne samouprave,
- komunalna preduzeća,
- mjesne zajednice,
- stanovnike/korisnike vodovoda,
- pravno lice po ugovoru o koncesiji, ukoliko je to regulisano kantonalnim propisima,
- privredne subjekte ili pravna lica registrovana u skladu sa domaćim zakonodavstvom i ovlaštena za ovu djelatnost.

Ugovorom se definišu međusobna prava i obaveze ukoliko dođe do prenošenja nadležnosti upravljanja. Preneseno pravo upravljanja ne isključuje odgovornost zakonskog korisnika, odnosno vlasnika tih objekata da se ti objekti održavaju u funkcionalnom stanju i koriste samo u skladu sa njihovom prirodom i namjenom, izdatim vodnim aktima.

Zakonodavna nadležnost u oblasti komunalnih usluga je u isključivoj nadležnosti kantona, iako upravljanje i održavanje mogu da vrše dva odvojena subjekta, što zavisi od vlasnika, međutim, i upravljanje i održavanje može da bude povjereno jednom te istom subjektu.

5.1.5. Finansijsko upravljanje

U oblasti finansiranja lokalnih vodovodnih sistema neophodno je posmatrati sljedeća tri aspekta:

Kapitalne investicije, što podrazumijeva proširenje postojeće infrastrukture, npr. proširenje vodovodne mreže, izgradnja novih vodozahvata, rezervoara, sistema za prečišćavanje vode i slično. Cilj ovih investicija je povećanje broja korisnika lokalnog vodovoda ili poboljšanje kvaliteta vodosnabdijevanja.

Redovno investiciono održavanje odnosi se na obavezu redovne zamjene infrastrukture nakon što joj istekne predviđeni vijek trajanja (pošto se vijek vodovodne mreže i pratećih građevinskih objekata, bez mašinskih elemenata, procjenjuje na 50 godina, to znači da je potrebno svake godine obezbijediti sredstva u visini od 2% vrijednosti mreže kako bi mogla da bude zamijenjena kad se za to ukaže potreba).

Operativni troškovi rada lokalnog vodovodnog sistema (troškovi neophodni za redovno funkcionisanje lokalnog vodovodnog sistema (troškovi angažmana zaposlenih osoba, troškovi električne energije, redovno tretiranje vode, troškovi materijala za sitne popravke i održavanje vodovoda, zakup poslovnih prostorija, knjigovodstveni troškovi i slično).

Za svaki od pomenutih aspekata obezbjeđenje finansijskih sredstava je različito uređeno u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine (v. Poglavlje 5.1.5.2.).

Prvi korak u uređenju ovog aspekta podrazumijeva pravljenje cjelovitog popisa postojeće vodovodne mreže i prateće infrastrukture sa početnom i tekućom (amortizovanom) vrijednošću, te da obračun amortizacije prema ovom popisu, kao i njegovo redovno ažuriranje, postane trajna obaveza subjekta kojem je sistem dodijeljen na upravljanje.

5.1.5.1. Kapitalne investicije i redovno investiciono održavanje

Sredstva za kapitalne investicije u lokalne vodovodne sisteme, kao i investiciono održavanje lokalnih vodovodnih sistema u Republici Srpskoj, najčešće se obezbjeđuju iz republičke naknade za korištenje voda, naknade za priključenje na vodovodnu mrežu, učešća građana u finansiranju izgradnje ili dogradnje vodovodnog sistema i budžeta jedinice lokalne samouprave. Pojedine jedinice lokalne samouprave ovu oblast dodatno su prošireile i obezbjeđivanjem sredstava iz donacija, kredita, koncesije i drugih izvora.

U Republici Srpskoj član 20, stav 7 Zakona o lokalnoj samoupravi RS propisuje da opština u oblasti stambeno-komunalnih djelatnosti ima nadležnosti da, između ostalog, **obezbjeđuje obavljanje komunalnih djelatnosti, organizacionih, materijalnih i drugih uslova za izgradnju i održavanje komunalnih objekata i komunalne infrastrukture.**

Ovim stavom nije određena isključiva nadležnost jedinice lokalne samouprave za kapitalne investicije.

Zakon o komunalnim djelatnostima predvidio je i da se pitanje kapitalnih investicija može riješiti koncesijom. U članu 12 se navodi da se „Na prijedlog jedinice lokalne samouprave, za izgradnju, održavanje i korišćenje komunalnih objekata za obavljanje komunalne djelatnosti, može dati koncesija u skladu sa propisima Republike Srpske kojima se uređuje oblast koncesija. Komunalni objekti koje su izgradili koncesionari na osnovu ugovora o koncesiji, nakon isteka perioda na koji je ugovor zaključen ili u slučaju raskida ugovora o kon-

siji, postaju svojina jedinice lokalne samouprave". Ovim je uređena mogućnost davanja koncesije (ovdje nije precizirano ko je daje, samo na čiji prijedlog se može dati; prema Zakonu o koncesijama, to je Komisija za koncesije, odnosno Vlada) kao i pitanje vlasništva nad izgrađenim komunalnim objektima. Ovaj oblik rješenja pitanja kapitalnih investicija za sobom povlači i pitanje operativne nadležnosti u periodu trajanja koncesije, investicionog održavanja, kao i operativnog finansiranja, a sve to mora biti uređeno ugovorom o koncesiji.

U Federaciji Bosne i Hercegovine pitanje obezbjeđivanja sredstava za kapitalne investicije u lokalne vodovodne sisteme uređeno je na način da se sredstva obezbjeđuju iz naknada koje se plaćaju na osnovu zakonskih propisa iz oblasti prostornog uređenja i građevinskog zemljišta, budžeta jedinice lokalne samouprave, donacija i same cijene komunalnih usluga. Pored ovih izvora, jedinice lokalne samouprave svojim odlukama predviđaju i mogućnost prikupljanja sredstava građana kao korisnika usluga te sredstva prikupljena na osnovu naknade za korištenje voda. Tako član 37 Zakona o principima lokalne samouprave Federacije Bosne i Hercegovine propisuje da se jedinica lokalne samouprave finansira iz: a) vlastitih prihoda (porezi za koje jedinice lokalne samouprave samostalno određuju stopu u skladu sa zakonom, lokalne takse i naknade čije iznose utvrđuje vijeće u skladu sa zakonom, kazne i kamate u skladu sa zakonom, prihod od upotrebe i prodaje imovine, **prihod od preduzeća i drugih pravnih lica u vlasništvu jedinice lokalne samouprave, kao i prihod od koncesija u skladu sa zakonskim propisima**, darovi, nasljedstva, pomoći i donacije, prihodi od samodoprinos, prihodi od budžetskih korisnika, drugi prihodi utvrđeni zakonom ili odlukom vijeća) i b) drugih prihoda (prihodi od dijeljenih poreza, definisani zakonom, transferi i grantovi od viših nivoa vlasti, te dug u skladu sa zakonom).

Budući da u nadležnosti jedinica lokalne samouprave, u skladu sa članom 8 Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, spadaju upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture, u koje spada i vodosнabdijevanje, sredstva kojima raspolaže lokalna zajednica mogu se koristiti za potrebe finansiranja vodovoda, s obzirom na to da nema prihoda i sredstava koja su isključivo namijenjena za tu svrhu.

5.1.5.2. Troškovi upravljanja – operativni troškovi

Način obezbjeđivanja sredstava za troškove upravljanja različito je uređen u Bosni i Hercegovini. Prilikom razmatranja modaliteta pribavljanja sredstava za ovu namjenu neophodno je imati na umu načela koja su u skladu sa ODV Evropske unije:

- povrat troškova vodnih usluga,
- zagađivač plaća,
- korisnik plaća.

U Republici Srpskoj je ovo pitanje definisano Zakonom o vodama u kome su transponovane odredbe ODV „zagađivač plaća“ i „korisnik plaća“. S tim u vezi je Zakon propisao i obavezu racionalnog i ekonomičnog korištenja vode. Svaki korisnik vode je dužan da koristi vodu na način i u obimu kojima se voda čuva od rasipanja i štetnih promjena njenih svojstava i ne ometa drugima zakonsko pravo korištenja vode. Opšta upotreba voda, shodno članu 50 Zakona, podrazumijeva da je svakome, u skladu s propisima, dozvoljeno da koristi vode običnim načinom, koji ne zahtijeva posebne naprave i ne isključuje druge od jednakog korištenja voda, i obuhvata:

- a) zahvatanje vode, bez posebnih naprava, iz vodotoka i jezera za lične potrebe i potrebe domaćinstva;
- b) zahvatanje podzemne vode ili vode sa izvora, koja se koristi iz bunara ili izvora na vlastitom zemljištu, za lične potrebe i potrebe domaćinstva (korištenje vode za piće, održavanje čistoće i slične potrebe u domaćinstvu). Takvim korištenjem ne smatra se korištenje vode za navodnjavanje i u tehnološkom procesu ukoliko se te radnje obavljaju kao privredna djelatnost);
- c) prikupljanje i korištenje voda od padavina za lične potrebe i potrebe domaćinstva koje se sakupljaju na vlastitom zemljištu;
- d) korištenje voda iz rijeka, jezera i drugih površinskih izvora za kupanje i rekreaciju.

Lica koja zahvataju i crpe vode, osim u okviru opšte upotrebe voda, dužna su voditi evidenciju o količinama takve vode, ugraditi neophodnu opremu za mjerjenje i o količinama dostavljati podatke nadležnim institucijama za upravljanje vodama, što je detaljno propisano Uredbom o načinu, postupku i roko-

vima obračunavanja i plaćanja posebnih vodnih naknada („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 7/14), Odlukom o stopama posebnih vodnih naknada („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 53/11 i 119/11) i Pravilnikom o načinu i metodama određivanja stepena zagađenosti otpadnih voda kao osnovice za utvrđivanje vodne naknade („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 79/11, 25/12 i 36/12).

Način raspodjele vodnih naknada uređen je Zakonom o vodama i, između ostalog, predviđa da se od prikupljenih vodnih naknada 30% raspoređuje na račun posebne namjene budžetu lokalne samouprave.

U Republici Srpskoj ovo pitanje primarno je uređeno odredbama Zakona o komunalnim djelatnostima Republike Srpske koje navode da sredstva za obavljanje komunalnih djelatnosti individualne komunalne potrošnje treba da budu osigurana iz cijene komunalne usluge. Pri tome se ne govori o načinu i postupku utvrđivanja naknade odnosno cijene komunalne usluge. Na lokalnom nivou pitanje troškova upravljanja uređeno je lokalnim aktima gdje se kao izvori za finansiranje ovih troškova navode naknade za korištenje voda, naknada za priključenje na vodovodnu mrežu, učešće građana, učešće budžeta jedinica lokalne samouprave, kao i drugi izvori, ali ni ovdje se ne navodi način i postupak utvrđivanja tih naknada.

Zakonom o vodama u Federaciji Bosne i Hercegovine propisana je obaveza racionalnog i ekonomičnog korištenja voda na način i u obimu kojim se voda čuva od rasipanja i štetnih promjena njenog svojstva (kvaliteta) i omogućuje zakonsko pravo korištenja voda drugim licima. Opštom upotrebom vode, definisanom članom 46 Zakona, svakome je dozvoljeno da koristi vodu običnim načinom koji ne zahtijeva posebne naprave i ne isključuje druge od jednakog korištenja vode (opšta upotreba vode), a obuhvata:

a) zahvatanje vode bez posebnih naprava iz vodotoka i jezera za osnovne potrebe domaćinstva;

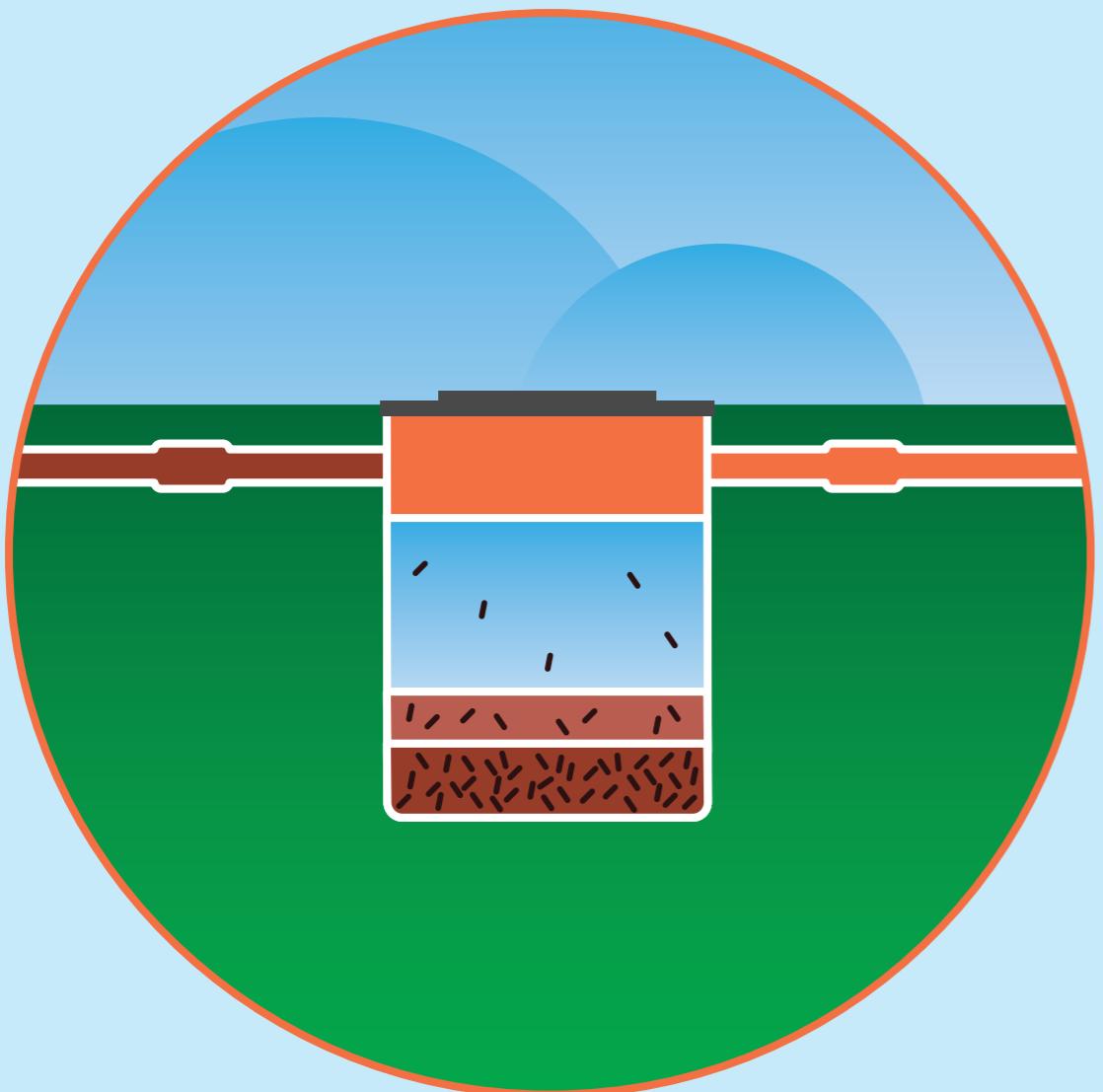
- b) zahvatanje podzemne vode (bunar na vlastitom zemljištu) ili vode sa izvora na vlastitom zemljištu koja se koristi za osnovne potrebe domaćinstva (korištenje vode za piće, održavanje čistoće i slične potrebe u domaćinstvu. Takvim korištenjem ne smatra se korištenje vode za navodnjavanje ili u tehnološkom procesu pri obavljanju privredne djelatnosti);
- c) prikupljanje i korištenje oborinskih voda za osnovne potrebe domaćinstva koje se sakupljaju na vlastitom zemljištu;
- d) rekreaciju na vodama.

Pravna i fizička lica koja zahvataju i crpe vodu, osim opšte upotrebe vode, dužna su voditi evidenciju o količinama zahvaćene vode i o tome dostavljati podatke nadležnoj agenciji za vodno područje. Ova obaveza je detaljno propisana Pravilnikom o načinu obračunavanja, postupku i rokovima za obračunavanje i plaćanje i kontroli izmirivanja obaveza na osnovu opšte vodne naknade i posebnih vodnih naknada („Službene novine FBiH“, broj 92/07).

Način raspodjele vodnih naknada je određen Zakonom o vodama i, između ostalog, predviđa da se od prikupljenih vodnih naknada 45% raspoređuje na račun posebne namjene budžetu kantona.

Zakoni o komunalnim djelatnostima na nivou kantona za potrebe pokrivanja troškova upravljanja navode cijenu komunalne usluge.

Korištenje vode za snabdijevanje stanovništva vodom za piće, sanitarne potrebe i potrebe protivpožarne zaštite ima prednost u odnosu na korištenje vode za ostale namjene.

6. SANITACIJA U RURALNIM PODRUČJIMA

Uvođenjem kontrole sanitarnih uslova i sagledavanjem uticaja nekontrolisanih ispuštanja sanitarnih otpadnih voda u okolinu, uvodi se veoma značajan segment za rješavanje problematike otpadnih voda iz domaćinstva i malih privrednih objekata koja su van visokourbanih zona.

Osnova sanitacije u ruralnim područjima, odnosno u naseljima u kojima nije obezbijeđen sistem javne kanalizacije, predstavlja izgradnju objekata za tretiranje sanitarnih otpadnih voda: septika, sabirnih jama, prefabrikovanih septičkih uređaja, iako su često prisutne i pojave ispuštanja netretiranih sanitarnih otpadnih voda u površinske vode, te putem zemljišta u podzemne vode.

Prema definicijama koje se danas koriste, septik je podzemni, vodonepropusni rezervoar od betona ili u novije vrijeme od plastičnog materijala. Funkcija septika je da obezbijedi dovoljno vrijeme zadržavanja otpadne vode kako bi se čvrste materije istaložile, a masti i ulja izdvojili na površini.

6.1. Republika Srpska

Fizička i pravna lica koja kao vlasnici ili korisnici grade objekte za stanovanje ili druge objekte, koji nemaju uslove za priključenje na javnu kanalizacionu mrežu, dužna su da izgrade odgovarajuće septike. Nadzor nad planiranjem izgradnje i nad izgradnjom septika, sabirnih jama i prefabrikovanih septičkih uređaja vrše lokalni organi uprave koji su nadležni za planiranje i izdavanje odobrenja za gradnju.

Nadzor nad kvalitetom voda koje se ispuštaju iz septika, sabirnih jama i prefabrikovanih septičkih uređaja vrše organi uprave republičkog i lokalnog nivoa koji su nadležni za sprovodenje nadzora nad izvršavanjem Zakona o vodama Republike Srpske.

U septike i sabirne jame mogu se upuštati sanitарне otpadne vode i industrijske otpadne vode ako su prethodno prečišćene do propisanog stepena. Ne smiju se upuštati kišnica i površinske vode. U prefabrikovane septičke uređaje mogu se upuštati otpadne vode koje su odredili proizvođači takvog uređaja.

Održavanje septika, sabirnih jama, prefabrikovanih septičkih uređaja vrši se tako da se talog iz tih objekata iscrpi i odveze na deponiju za takve namjene. Održavanje septika, sabirnih jama u funkcionalnom stanju vrši se čišćenjem svakih šest mjeseci, a najmanje dva puta u toku godine o čemu se vodi evi-

dencija. Održavanje prefabrikovanih septičkih uređaja obavlja se u skladu sa tehničkim uputstvima proizvođača.

Evidencije o čišćenju vodi nadležni organ uprave ukoliko su predmetni objekti obuhvaćeni odlukom lokalnog organa (odluku donosi lokalni organ uprave za provođenje programa realizacije sanitacije).

Fizička i pravna lica koja nisu obuhvaćena odlukom lokalnog organa uprave dužna su o svom trošku redovno da čiste od sadržaja vlastite septike i sabirne jame. Vrste septika i sabirnih jama definišu se u tri osnovna tipa:

- tip 1 – za korisnike do šest članova – septik,
- tip 2 – za korisnike preko šest članova – sabirna jama,
- tip 3 – prefabrikovani septički uređaji.

Tehničke karakteristike objekata tipa 1 i 2 date su u prilozima Pravilnika o tretmantu i odvodnji otpadnih voda za područja gradova i naselja gdje nema javne kanalizacije („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 68/01). Tehnički prilog objekta tipa 3 daje proizvođač u svakom konkretnom slučaju. Objekti tipa 1, 2 i 3 grade se:

- od vodonepropusnog vibriranog betona marke MB-30,
- od betona marke MB-20 sa premazom cementnim malterom 1 : 2 debljine 2 cm, uz dodatak sredstava za vodonepropusnost betona,
- od plastičnog vodonepropusnog materijala,
- od metala, zaštićenih antikorozivnim premazima, ako to zahtijeva vrsta metala,
- od drugog materijala ako ispunjava određene standarde.

Pozicija objekta mora ispunjavati urbanističko-tehničke uslove u pogledu lokacije u odnosu na ostale objekte i građevinske linije. Objekti sa gornje strane moraju imati armiranobetonsku ploču debljine najmanje 15, a nad pločom sloj zemlje najmanje debljine 30 centimetara.

Na mjestima gdje su obezbijeđeni uslovi ispuštanja otpadnih voda u javnu kanalizaciju primjenjuju se pravila definisana u Pravilniku o uslovima za ispuštanje otpadnih voda u javnu kanalizaciju („Službeni glasnik RS“, br. 44/01) i Pravilniku o uslovima ispuštanja otpadnih voda u površinske vode („Službeni glasnik RS“, br. 44/01).

Zaštita izvorišta – Republika Srpska

Na područjima na kojima se nalaze izvorišta sprovode se zaštitne mjere utvrđivanjem i uspostavljanjem zona sanitарне заštite. Zone sanitарне zaštite utvrđene odlukom o zaštiti izvorišta, kao i prostor rezervisan za zone sanitарne zaštite za koje nije donesena odluka, prikazuju se u planu upravljanja vodama. Zone sanitарне zaštite i zaštitne mjere utvrđuje organ lokalne samouprave na čijem se području nalaze zone zaštite izvorišta. Odluku o zaštiti izvorišta čije se zone sanitарne zaštite prostiru na području jedne jedinice lokalne samouprave donosi nadležna skupština.

Odluku o zaštiti izvorišta čije se zone sanitарne zaštite prostiru na području više jedinica lokalne samouprave donose njihove skupštine pojedinačno, a ukoliko to ne učine, odluku donosi ministarstvo samoinicijativno ili na prijedlog jedne ili više jedinica lokalne samouprave, i to o njihovom trošku.

U skladu sa Zakonom o vodama Republike Srpske ustanovljene su tri zone sanitарne zaštite:

- zona neposredne zaštite,
- zona uže zaštite,
- zona šire zaštite.

Pravilnikom o mjerama zaštite, načinu određivanja, održavanja i obilježavanja zona sanitарne zaštite detaljno su definisane tri zone zaštite i propisane aktivnosti i radnje čije je izvođenje zabranjeno na području navedenih sanitarnih zona zaštite.

Zone sanitарne zaštite obilježavaju se odgovarajućim znakovima.

Radi utvrđivanja zona sanitарne zaštite, kao i obezbjeđenja sprovođenja mjera higijenske ispravnosti vode koja je namijenjena ljudskoj upotrebi, donosi se program sanitарne zaštite vode za piće i ljudsku upotrebu. Nadzor i provjeru sprovedbenih mjera zaštite u zonama sanitарne zaštite vrše zdravstvena i vodna inspekcija.

6.2. Federacija Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine podzakonskim aktima nije decidno izdefinisala sisteme za odvodnju otpadnih voda u mjestima gdje nema javne kanalizacije.

Članom 54 Zakona o vodama Federacije Bosne i Hercegovine definisano je da je svako fizičko i pravno lice dužno otpadnu vodu ispuštati u javni kanalizacioni sistem ili na drugi način, u skladu sa odlukom o odvodnji otpadnih voda. Ova odluka o odvodnji prema stavu 2 člana 54 ovog zakona sadrži: odredbe o načinu odvodnje otpadnih voda, obavezu priključenja na javni kanalizacioni sistem, uslove i način ispuštanja otpadnih voda na područjima na kojima nije izgrađen takav sistem, obavezu posebnog odlaganja i odstranjivanja opasnih i drugih materija, te obavezu održavanja javnih kanalizacionih sistema.

Kako je dalje stavom 3 člana 54 Zakona o vodama Federacije Bosne i Hercegovine propisano, odluku o odvodnji otpadnih voda na području grada odnosno opštine donosi gradsko odnosno opštinsko vijeće. U slučaju da se tim sistemom javne odvodnje otpadnih voda odvodi voda sa područja više opština, odluku donosi organ određen propisom kantona.

Isto tako, u skladu sa članom 3, stav 3, Uredbe o uslovima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sisteme javne kanalizacije („Službene novine FBiH“, br. 101/15 i 01/16), definisano je da u područjima gdje izgradnja javnog kanalizacionog sistema nije opravdana, bilo što se njenom izgradnjom ne bi ostvarila značajnija zaštita okoliša ili što bi njena izgradnja iziskivala neopravdano velike investicione i eksploatacione troškove, odvodnja otpadnih voda riješi korištenjem individualnih sistema ili drugih prikladnih sistema, koji ostvaruju slične rezultate u pogledu zaštite okoliša.

Članom 3, stav 4 Uredbe o uslovima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sisteme javne kanalizacije propisano je da prikupljanje, transport, pročišćavanje i final-

na dispozicija urbanih otpadnih voda predstavlja komunalnu aktivnost koju obavlja pravno lice u skladu sa zakonodavstvom (u skladu sa zakonodavstvom FBiH/kantona/JLS). Dalje je stavom 5 ovog člana propisano i da je pravno lice kojem je dodijeljeno obavljanje definisanih aktivnosti dužno da vodi evidenciju svih septičkih jama kao i drugih individualnih postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda u području svoje nadležnosti. Septici moraju biti izgrađeni od vodonepropusnog materijala, a sve u skladu s propisima za izgradnju.

Zaštita izvorišta – Federacija Bosne i Hercegovine

Zaštita izvorišta u Federaciji Bosne i Hercegovine je regulisana Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorište vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva („Službene novine FBiH“, broj 88/12). Tako prema članu 5, stav 2 Pravilnika o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorište vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva za zaštitu izvorišta vode utvrđuju se četiri zaštitne zone:

- I zaštitna zona sa najstrožim zabranama i ograničenjima;
- II zaštitna zona sa strogim zabranama i ograničenjima;
- III zaštitna zona sa umjerenim zabranama i ograničenjima;
- IV zaštitna zona sa preventivnim zabranama i ograničenjima.

Veličine i granice zaštitnih zona utvrđuju se u okviru elaborata zaštite izvorišta (član 5, stav 3 Pravilnika o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorište vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva), dok nadležni organi upravo na osnovu elaborata donose odluku o zaštiti izvorišta (član 13, stav 1 Pravilnika o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorište vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva).

PRILOG 1: Lista korisnih kontakata

Red. broj	Naziv institucije	Adresa	Telefon/Fax	internet stranica/E-mail
1.	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske	Trg Republike Srpske 1, 78000 Banjaluka	051/338-368	www.vladars.net
			051/338-866	mps@mps.vladars.net
2.	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	Marka Marulića 2, 71000 Sarajevo	033/726-550	www.fmpvs.gov.ba
			033/726-669	info@fmpvs.gov.ba
3.	Javna ustanova "Vode Srpske"	Miloša Obilića 51, 76300 Bijeljina	055/201-784	www.voders.org
			055/221-390	bijeljina@voders.org
4.	Agencija za vodno područje rijeke Save	Hamdije Ćemerlića 39a, 71000 Sarajevo	033/726-400	www.voda.ba
			033/726-423	info@voda.ba
5.	JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske	Jovana Dučića 1, 78000 Banja Luka	051/491-600	www.phi.rs.ba
			051/215-751	info@phi.rs.ba
6.	Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine			
	Sarajevo	Maršala Tita 9, 71000 Sarajevo	033/564-601	www.zjjzfbih.ba
			033/564-602	kabinet.sa@zjjzfbih.ba
	Mostar	Vukovarska 46, 88000 Mostar	036/382-101	kabinet.mo@zjjzfbih.ba
			036/382-116	
7.	Republička uprava za geodetske i imovinskopravne poslove Republike Srpske	Trg Republike Srpske 8, 78000 Banja Luka	051/338-000	www.rgurs.org
			051/318-006	uprava@rgurs.org
8.	Federalna uprava za geodetske i imovinskopravne poslove Federacije Bosne i Hercegovine	Marka Marulića 2, 71000 Sarajevo	033/201-784	www.fgu.com.ba
			033/586-056	uprava@fgu.com.ba
9.	Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske	Trg Republike Srpske 1, 78000 Banjaluka	051/339-592	www.vladars.net
			051/339-653	kabinetministra@mgr.vladars.net
10.	Federalno ministarstvo prostornog uređenja	Marka Marulića 2, 71000 Sarajevo	033/726-500	www.fmpu.gov.ba
			033/652-743	info@fmpu.gov.ba

11.	Vlada Brčko Distrikta BiH, Odjeljenje za komunalne poslove	Bulevar mira 1, 76100 Brčko Distrik BiH	049/240-812	http://www.bdcentral.net
			049/214-969	stevanovic.mico@bdcentral.net
12.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Unsko-sanskog kantona	Alije Đerzeleza 6, 77000 Bihać	037/316-111	http://vladausk.ba/v3/?cat=30
			037/223-107	poljoprivreda@vladausk.ba
13.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije posavske	Jug I, 76270 Orašje	031/713-327	http://www.zupanijaposavska.ba
			031/713-327	poljoprivreda@zupanijaposavska.ba
14.	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Tuzlanskog kantona	Rudarska 57, 75000 Tuzla	035/369-421	http://www.tk.kim.ba
			035/369-427	minpvs@tk.kim.ba
15.	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Zeničko-dobojskog kantona	Kučukovići 2, 72000 Zenica	032/460-750	http://mail.zdk.ba
			032/460-752	min.poljoprivreda@zdk.ba
16.	Ministarstvo za privredu Bosansko-podrinjskog kantona	Maršala Tita 13, 73 000 Goražde	038/221-772	http://mp.bpkg.gov.ba
			038/240-400	privreda@bpkg.gov.ba
17.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Srednjobosanskog kantona	Prnjavor 16A, 72270 Travnik	030/511-219	http://www.sbk-ksb.gov.ba
			030/518-335	mpvs@sbk-ksb.gov.ba
18.	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Hercegovačko-neretvanske županije	Ulica Hrvatske mladeži bb, 88000 Mostar	036/445-900	http://www.mpsv-hnz-k.ba
			036/445-901	ministarstvopoljh@gmail.com
19.	Ministarstvo gospodarstva Županije zapadnohercegovačke	Fra Andrije Kačića Miošića 2, 88240 Posušje	039/682-162	http://www.mg-zzh.com
			039/682-161	info@mg-zzh.com
20.	Ministarstvo privrede kantona Sarajevo	Reisa Džemaludina Čauševića 1, 71000 Sarajevo	033/562-122	http://mp.ks.gov.ba
			033/562-226	mp@mp.ks.gov.ba
21.	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije hercegbosanske	Stjepana II Kotromanića bb, 80101 Livno	034/200-364	http://www.vladahbz.com
			034/200-364	mpvs@vladahbz.com

PRILOG 2: Propisi

Pravni okvir za izgradnju, upravljanje i održavanje javnih sistema vodosнabдijevanja чine sljedeći zakonski i drugi propisi:

BOSNA I HERCEGOVINA

Ustav Bosne i Hercegovine,

Zakon o udruženjima i fondacijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br.: 42/03, 63/08, 76/11, 94/16),

Zakon o javnim nabavkama („Službeni glasnik BiH“, broj 39/14),

Zakon o udruženjima i fondacijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br.: 42/03, 63/08, 76/11, 94/16),

Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH“, br.: 40/10, 43/10, 30/12).

REPUBLIKA SRPSKA

Ustav Republike Srpske,

Zakon o vodama („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 50/06, 92/09, 121/12, 74/17),

Zakon o komunalnim djelatnostima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 124/11),

Zakon o zaštiti životne sredine („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 71/12, 79/15),

Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 97/16),

Zakon o uređenju prostora i građenja („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 40/13, 106/15, 03/16),

Zakon o opštem upravnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 13/02, 87/07, 50/10),

Zakon o obligacionim odnosima („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 17/93, 3/96, 39/03, 74/04),

Zakon o stvarnim pravima („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 124/08, 03/09, 58/09, 95/11),

Zakon o eksproprijaciji („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 112/06, 37/07, 66/08, 110/08),

Zakon o premjeru i katastru nepokretnosti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 6/12),

Zakon o udruženjima i fondacijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 52/01, 42/05),

Uredba o načinu, postupku i rokovima obračunavanja i plaćanja posebnih vodnih naknada („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 7/14),

Odluka o stopama posebnih vodnih naknada („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 53/11, 119/11),

Pravilnik o opštim pravilima urbanističke regulacije i parcelacije („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 115/13),

Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 75/15),

Pravilnik o uslovima ispuštanja otpadnih voda u površinske vode („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/01),

Pravilnik o uslovima ispuštanja otpadnih voda u javnu kanalizaciju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/01),

Pravilnik o tretmanu i odvodnjih otpadnih voda za područja gradova i naselja gdje nema javne kanalizacije („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 68/01),

Pravilnik o načinu i metodama određivanja stepena zagađenosti otpadnih voda kao osnovice za utvrđivanje vodne naknade („Službeni glasnik Republike Srpske“, br.: 79/11, 25/12, 36/12),

Pravilnik o mjerama zaštite, načinu određivanja, održavanja i obilježavanja zona sanitarne zaštite („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 76/16).

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine,
 Zakon o vodama („Službene novine Federacije BiH“, broj 70/06),
 Zakon o principima lokalne samouprave („Službene novine Federacije BiH“, br.: 49/06, 51/09),
 Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“, br.: 33/03, 38/09),
 Zakon o upravnom postupku („Službene novine Federacije BiH“, br.: 29/02, 12/04, 88/07, 39/09, 41/13),
 Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br.: 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10, 45/10),
 Zakon o stvarnim pravima („Službene novine Federacije BiH“, br.: 66/13, 100/13),
 Zakon o obligacionim odnosima („Službene novine Federacije BiH“, br.: 2/92, 13/93, 13/94),
 Uredba o uslovima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sisteme javne kanalizacije („Službene novine Federacije BiH“, br.: 101/15, 1/16),
 Odluka o visini posebnih vodnih naknada („Službene novine Federacije BiH“, broj 46/07),
 Pravilnik o uvjetima za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta voda koja se koriste ili planiraju da koriste za piće („Službene novine Federacije BiH“, broj 51/02),
 Pravilnik o sadržaju, obliku, uslovima, načinu izdavanja i čuvanja vodnih akata („Službene novine Federacije BiH“, broj 31/15),
 Pravilnik o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva („Službene novine Federacije BiH“, broj 88/12),
 Pravilnik o načinu obračunavanja, postupku i rokovima za obračunavanje i plaćanje i kontroli izmirivanja obaveza na osnovu opće vodne naknade i posebnih vodnih naknada („Službene novine FBiH“, br.: 92/07, 46/09, 79/11, 88/12),
 Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije i dostavljanja podataka o količinama zahvaćene vode („Službene novine Federacije BiH“, broj 83/08).

Kantonalni zakoni

Zakon o vodama Unsko-sanskog kantona („Sl. glasnik USK“, 4/11)
 Zakon o komunalnim djelatnostima Unsko-sanskog kantona („Sl. glasnik USK“, 4/11, 11/11, 6/12, 13/12)
 Zakon o lokalnoj samoupravi Unsko-sanskog kantona („Sl. glasnik USK“, 8/11)
 Zakon o vodama Županije Posavske („Narodne novine ŽP“, 2/00)
 Zakon o komunalnom gospodarstvu Županije Posavske („Narodne novine Županije Posavske“, 1/98, 6/01, 4/13)
 Zakon o lokalnoj samoupravi Županije Posavske („Narodne novine Županije posavske“, 7/00)
 Zakon o vodama Tuzlanskog kantona („Službene novine TK“, br. 15/99, 9/03, 3/06)
 Zakon o komunalnim djelatnostima Tuzlanskog kantona („Sl. novine TK“, 11/05, 07/07, 8/12)
 Zakon o prestanku važenja Zakona o lokalnoj samoupravi Tuzlanskog kantona („Sl. novine TK“, 13/07)
 Zakon o vodama Zeničko-dobojskog kantona („Sl. novine ZDK“, 17/07)
 Zakon o komunalnim djelatnostima Zeničko-dobojskog kantona („Sl. novine ZDK“, 17/08)
 Zakon o lokalnoj samoupravi Zeničko-dobojskog kantona („Sl. novine Zeničko-dobojskog kantona“, 13/98)
 Zakon o vodama Bosansko-podrinjskog kantona Goražde („Sl. novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“, 6/10)
 Zakon o komunalnim djelatnostima Bosansko-podrinjskog kantona Goražde („Sl. novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“, 9/13)
 Zakon o vodama Srednjobosanskog kantona („Sl. novine SBK“, 11/09)
 Zakon o komunalnim djelatnostima Srednjobosanskog kantona („Sl. novine SBK“, 13/13)
 Zakon o vodama Hercegovačko-neretvanskog kantona („Sl. novine HNK“, 6/13)

Zakon o komunalnoj djelatnosti Hercegovačko-neretvanskog kantona
("Sl. glasnik HNK", 4/04)

Zakon o vodama Županije zapadnohercegovačke
("Narodne novine ŽZH", 2015)

Zakon o komunalnom gospodarstvu Županije zapadnohercegovačke
("Narodne novine ŽZH", 14/00, 7/03, 8/12, 9/13)

Zakon o lokalnoj samoupravi Županije zapadnohercegovačke
("Narodne novine Županije zapadnohercegovačke", 3/09, 18/11)

Zakon o vodama Kantona Sarajevo ("Sl. novine KS, 16/10)

Zakon o komunalnim djelatnostima Kantona Sarajevo
(Sl. novine KS", 31/04, 21/05)

Zakon o lokalnoj samoupravi Kantona Sarajevo
("Sl. novine KS", 19/97, 14/00, 22/00 – prečišćeni tekst)

Zakon o vodama Kantona 10 ("Narodne novine HBŽ", 8/15)

Zakon o komunalnim djelatnostima Kantona 10
("Narodne novine HBŽ", 2/06, 4/06)

Zakon o lokalnoj samoupravi Kantona 10
("Narodne novine HBŽ", 4/98)

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst
("Službeni glasnik BDBH", broj 2/10),

Zakon o komunalnim djelatnostima ("Službeni glasnik BDBH",
br.: 30/04, 24/07, 9/13).

**СР - Каталогизација у художници
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука**

БИБ.1(035)

ДЕЛАДИЋ, Мирко

Приручник за легализацију, изградњу, управљање и санитацију у локалним водоводима / Мирко Деладић, Мијаела Дејчићовић, Мирко Утија - Доњај : Центар за развој и поддржавање - МДР Иницијатива, 2017 (Библиј : Dalmatdesign & Co). - 70 стр. ; 30 см

"Приручник је издата у оквиру пројекта "Вода за све", који финансира Европска унија, а проводе Центар за развој и поддржавање - МДР Иницијатива из Доњаја и Академија наука и Уметност из Новог Сада" —> предложено на стр. - Постава о авторима пронађећи тај локатор. - Табл. 350. - Нарочите за таблу. - Прилог: стр. 64-70.

ИДНН 978-99955-658-3-1

1. Дејчићовић, Мијаела [аутор] 2. Утија, Мирко [аутор]

СОНИСЕ.ББ-ИД 6738376

ISBN 978-99955-658-3-1

A standard one-dimensional barcode representing the ISBN number 978-99955-658-3-1.

9 789995 565831